

MLADI ZA NAPREDEK CELJA

RAZISKOVALNA NALOGA
I. GIMNAZIJA V CELJU

ŽENSKE V IZOBRAŽEVANJU NA I. GIMNAZIJI V CELJU

Mentorica:
Alenka Prebičnik Sešel, prof.

Avtorji:
Tina Primožič, 2. letnik
Robert Šket, 2. letnik
Anže Weichardt 2. letnik

Celje, 2005

1. KAZALO VSEBINE

1.	KAZALO VSEBINE	2
2.	KAZALO TABEL	3
3.	KAZALO GRAFOV	3
4.	KAZALO SLIK	3
5.	UVOD	4
5.1	NAMEN IN CILJ RAZISKOVALNE NALOGE	4
5.1.1	Hipoteze:	5
5.1.2	Tehnike in metode dela	5
6.	PREGLED OBJAV	6
6.1	IZOBRAŽEVANJE IN POLOŽAJ ŽENSK V ZGODOVINI	6
6.1.1	Razvoj šolstva v antiki	6
6.1.2	Od srednjega veka do Marije Terezije, v slovenskem prostoru.	6
6.1.2.1	Krščanski pogled na žensko	8
6.1.2.2	Izobraževanje žensk v samostanih.	8
6.1.3	Ko je šolstvo uzakonila ženska - cesarica Marija Terezija	9
6.1.4	19. stoletje	9
6.2	USTANOVITEV CELJSKE GIMNAZIJE	10
6.2.1	Življenje na gimnaziji v tem obdobju	11
6.2.2	Nižja gimnazija	11
6.2.3	Nemška gimnazija	12
6.2.4	Življenje na nemški gimnaziji	12
7.	IZSLEDKI IN RAZPRAVA	14
7.1	ŽENSKE V IZOBRAŽEVANJU NA I. GIMNAZIJI V CELJU	14
7.1.1	Analiza grafa - dijakinje	14
7.1.1.1	Obdobje pred in med prvo svetovno vojno	17
7.1.1.2	Obdobje med obema vojnama, od šolskega leta 1919/20 do 1939/40	17
7.1.1.3	Obdobje med drugo svetovno, od šolskega leta 1940/41 do 1944/45	19
7.1.1.4	Obdobje po drugi svetovni vojni, od šolskega leta 1945/46 do 1980/81	20
7.1.1.4.1	Predmetnik v tem obdobju	21
7.1.1.5	Obdobje od šolskega leta 1981/82 do 1988/89	22
7.1.1.5.1	Prva faza prenove	23
7.1.1.6	Zadnje obdobje gimnazije, od šolskega leta 1989/90 do 2004/05	24
7.1.2	Analiza grafa – profesorice	26
7.1.2.1	Obdobje med obema vojnama, od šolskega leta 1918/19 do 1939/40	28
7.1.2.2	Obdobje po drugi svetovni vojni, od šolskega leta 1945/46 do 1980/81	28
7.1.2.3	Obdobje Srednje družboslovne šole Celje, od 1981/82 do 1988/89	29
7.1.2.4	Zadnje obdobje gimnazije, od šolskega leta 1989/90 do 2004/05	29
7.2	INTERVJU Z GOSPO PROF. BOŽENO OROŽEN	31
7.3	INTERVJU Z GOSPODOM MILANOM ZDOLŠKOM	33
8.	ZAKLJUČEK	35
9.	POVZETEK	36
10.	ZAHVALA	36
11.	PRILOGE	36
12.	LITERATURA IN VIRI	37
12.1	RAZISKOVALNA NALOGA	37
12.2	ČLANKI	37
12.2.1	V časniku:	37

12.2.2	V zborniku: _____	37
12.3	ARHIVSKI DOKUMENTI _____	37
12.4	USTNI VIRI _____	37
12.5	ELEKTRONSKI VIRI _____	38

2. KAZALO TABEL

Tabela 1:	Statistični podatki o številu dijakov in dijakinj na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.	16
Tabela 2:	Statistični podatki o številu profesorric na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.	27

3. KAZALO GRAFOV

Graf 1:	Razmerje dijakov in dijakinj na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.	15
Graf 2:	Razmerje profesorjev in profesorric na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.	26

4. KAZALO SLIK

Slika 1:	Primož Trubar (20) _____	7
Slika 2:	Marija Terezija (19) _____	9
Slika 3:	Prva gimnazija v Celju (6, str. 4). _____	11
Slika 4:	Poslopje stare nemške gimnazije v Celju od 1808 do 1918 (11, str. 17) _____	12
Slika 5:	slika z naslovnice letnega poročila iz leta 1993/94 (12) _____	13
Slika 6:	Fotografija maturantov iz leta 1922 (12, str: 93) _____	18
Slika 7:	Zmagovalna štafeta mladink (6, str. 55) _____	20
Slika 8:	Mešani pevski zbor, v katerem prevladujejo dekleta (8, str: 29) _____	21
Slika 9:	Področne prvakinja v odbojki (11, str. 29) _____	22
Slika 10:	Zmagovalke na republiških tekmovanjih (11, str. 30) _____	23
Slika 11:	Atletinje so osvojile 3. mesto na državnem prvenstvu (13, str: 48) _____	25
Slika 12:	Pevski zbor na Mednarodnem mladinskem pevskem festivalu (13, str: 26) _____	25
Slika 13:	Profesorski zbor I. gimnazije v Celju v šolskem letu 1951/52 (5, str. 28) _____	28
Slika 14:	Profesorski zbor leta 1966 (9, str: 5) _____	29
Slika 15:	Profesorski zbor leta 2003 (14, str: 8) _____	30
Slika 16:	Prof. Božena Orožen s kolegi (16) _____	31
Slika 17:	Prof. biologije Jože Rotar (13, str. 18) _____	34

5. UVOD

5.1 NAMEN IN CILJ RAZISKOVALNE NALOGE

Izobrazba žensk je v današnjem času enakovredna ali celo višja od moške. Vendar to ni bilo tako že od nekdaj. Še pred dobrim stoletjem je bilo večina ljudi, tudi večina žensk, prepričanih, da so ženske samo za reprodukcijo in gospodinjenje. Dobro nam je znana šolska reforma Marije Terezije, ki je uvedla obvezno štiriletno obiskovanje šole za vse otroke, tudi ženske. To je bil eden največjih korakov na poti izobraževanja žensk. Vse več dečkov je odhajalo s podeželja in je obiskovalo nadaljnje šolanje. Žensk skoraj ni bilo, vendar se je tudi to spremenilo.

Današnje stanje je dobro vidno v našem razredu, kjer je šestnajst deklet in osem fantov. Enajst predmetov nas poučuje devet profesorice in dva profesorja. Če se ozremo po šoli, je že na prvi pogled vidno, da je razmerje med spoloma podobno kot v razredu. Generacije prebivalcev so sestavljene iz približno enakega števila moških in žensk, zato bi pričakovali, da bo na splošni izobraževalni ustanovi razmerje podobno.

Namen in cilj naše raziskovalne naloge je ugotoviti, kdaj so bile na gimnazijo vpisane prve dijakinje, kdaj je pričela poučevati prva profesorica, kakšni so bili odnosi med spoloma, tako med dijaki, kot v profesorskem zboru. Statistične rezultate smo želeli osvetliti z zgodovinskimi prelomnicami, splošnimi družbenimi razmerami in položajem žensk v družbi v času od nastanka gimnazije do danes.

5.1.1 Hipoteze:

- ženske so se na I. gimnazijo v Celju vpisale šele po prvi svetovni vojni;
- število žensk je na gimnazijskem programu do konca družboslovne srednje šole naraščalo, sedaj pa počasi upada;
- izobraževanje žensk je potekalo v odvisnosti od političnih reform;
- vpis deklet na gimnazijo je bil odvisen tudi od mišljenja, saj so se fantje vpisovali na tehniške šole, dekleta pa v pisarniške službe, za pomočnice;
- prve profesorice so se pojavile nekaj let po tem, ko so šolanje končale prve dijakinje.

5.1.2 Tehnike in metode dela

Brskanje po literaturi in virih je predstavljalo začetek našega dela. V arhivu študijskega oddelka knjižnice v Celju smo poiskali Izvestja oz. Letna poročila, kot so se Izvestja imenovala kasneje. V njih smo poiskali statistične podatke o šolanju učenk in poučevanju profesorice na I. gimnaziji v Celju. Ti viri so nam bili v veliko pomoč pri razlagi grafa, razširili pa so tudi naše znanje o položaju žensk v zgodovini in njihovem šolanju, tako da je izdelava raziskovalne naloge lažje stekla.

Računalnik je bil naš nepogrešljiv »prijatelj« pri delu. Vanj smo vnašali podatke in v njem je nastala končna podoba naše raziskovalne naloge. Na računalnik smo izdelali graf, ki predstavlja osrednji del naše naloge.

Da bi potrdili naše domneve in ugotovitve, smo uporabili metodo intervjuja.

Raziskovalno nalogo smo popestrili s slikami in fotografijami, ki smo jih našli v Letnih poročilih in Izvestjih.

Pri raziskovalnem delu smo uporabljali arhivsko gradivo in naše delo se je osredotočilo predvsem na branje primarnih zgodovinskih virov.

Ženske se pred 20. stoletjem na Slovenskem niso smele vpisovati na srednje šole zaradi mišljenja in političnih razmer. Lahko pa, da si tega niti niso želele, saj obstajajo podatki o premožnejših privatistkah, ki so kljub vsemu uspešno opravile srednjo šolo. Najbrž je bilo tudi na Celjskem podobno. Ker segajo začetki naše gimnazije v leto 1808, smo se odločili, da raziščemo, v kolikšni meri in kdaj so se dekleta šolala na naši šoli. Ker zapisov o delovanju deklet na šoli skoraj ni, smo si pomagali s statistiko, ki pa pokaže, da dekleta v začetku 20. stoletja le niso bila odsotna. Statistične podatke smo pridobili iz Letnih poročil oziroma Izvestij, kot so se Letna poročila imenovala prej. Letna poročila so shranjena v tajništvu šole ter v Domoznanskem oddelku Osrednje knjižnice Celje. So dragoceni dokumenti, zato si jih nismo mogli izposoditi. Delali smo lahko le v čitalnici knjižnice in v šolski knjižnici. Ta način dela nam je povzročal težave, saj smo lahko delali le v popoldanskem času.

Pri izpisovanju in urejanju statističnih podatkov smo naleteli na kar nekaj težav. Letna poročila so bila različno urejena in oblikovana. Redka Izvestja so vsebovala statistične tabele s skupnim številom dijakov in dijakinj. Ponekod ni bilo ločenih podatkov za dekleta in fante, ali pa smo našli le tabele končnega uspeha, kjer so bili dijaki razporejeni samo po uspehu. V najstarejših Izvestjih in med vojnoma so bili zabeleženi samo maturantje, zato smo dobili nepopolne podatke. Da smo te pomanjkljivosti odpravili, smo se odpravili v Zgodovinski arhiv Celje, kjer smo izbrskali stare redovalnice in razrednice, v katerih so bili podatki vsakega razreda posebej. Ker fantje in dekleta niso bila ločena, smo prešteli dekleta po razredih.

6. PREGLED OBJAV

6.1 IZOBRAŽEVANJE IN POLOŽAJ ŽENSK V ZGODOVINI

6.1.1 Razvoj šolstva v antiki

Prvi šolski sistem, ki je zavzel širši krog ljudi, so ustanovili Grki. V Šparti, grški mestni državi, se je v 6. stoletju izoblikovala stroga šolska organizacija. Prvič je bila šola obvezna za vse Špartance med osmim in dvajsetim letom, tudi deklice. Dečke so izšolali v izredno sposobne branilce države; hrabrost, ubogljivost in telesna vzdržljivost so bile na prvem mestu učnega programa. Šolanje je bilo končano z dvoletno vojaško šolo. Deklice pa so izobrazili v zveste državljanke, katerih prva naloga je bila materinstvo in vzgoja otrok.

Zaradi odlične šolske organizacije so v Grčiji učenjaki, ki so razvili visoko znanost, katere izsledke še vedno uporabljamo tako v matematiki kot tudi v drugih vedah. Razvili so visoko stopnjo književnosti, ki jo še vedno prebiramo. Znanih nam je veliko učenjakov, vendar edina ženska, ki je omenjena je velika lirična pesnica Sapfo.

Medtem, ko so na Vzhodu že poznali šole, so Evropejci razvijali kmetijstvo in živinorejo. Vloge učiteljev so imeli starši ali vaški svečeniki, vrači. Znanje je prehajalo po ustnem izročilu iz roda v rod.

V rimski dobi je bilo seznanjanje s praktičnim življenjem bolj navada kakor znanost. V Italiji so se že v 5. stoletju pr. Kr. pojavile zasebne osnovne šole, v katerih so poučevali pisanje in branje. Zgledovali so se po Grkih, zato so zaslužnili veliko grških učenjakov, ki so bili zelo cenjeni in iskani. Znanje grščine je bilo simbol dobre izobrazbe in visokega stanu.

Osnovno šolo, kjer so se učili brati, pisati, računati in stenografirati, so obiskovali oboji, dečki in deklice. Po končani osnovni šoli so deklice iz boljših družin nadaljevale zasebno izobrazbo pod vodstvom učiteljev, praeceptores, ki so jih urili v poznavanju latinske in grške literature. Vzporedno so se učile tudi igranje lire, petja in plesa. Takšno celovito izobrazbo so skozi vsa obdobja rimske kulture lahko dobila le ženske bogatih družin, ki jim ni bilo treba opravljati gospodinskih opravil, saj so imele sužnje. Kot Grkinje so rade vezle.

Rimljani so bili zelo izobraženi in so cenili izobrazbo žena. Predvsem ženske iz cesarskih družin so imele zaradi svoje izobrazbe velik vpliv na državno politiko. Kot na primer Livija, žena cesarja Avgusta, katere vloga se je odražala še v naslednjih generacijah. Vključene so bile v razna društva, pripravljale so večerje, pri katerih so prebirali različna literarna dela; prebirali so različna literarna dela; organizirale so predstave z igranjem, petjem in plesom. Znano je, da so bile izobražene tudi prostitutke, z njimi so se ob svojih obiskih v mestih Rimljani posvetovali o različnih bančnih in državnih poslih. Kljub temu, da so bile ženske zelo izobražene in so skrbele za vzgojo svojih otrok, poklica učiteljice nikoli niso opravljale.

(4)

6.1.2 Od srednjega veka do Marije Terezije, v slovenskem prostoru.

V zgodnjem srednjem veku so izobraževanje v šolah usmerili v poznavanje slovnice, filozofije in razna znanstvena preučevanja. Kljub temu so se med izobraženci pojavljale tudi ženske, ki so se za svojo izobrazbo zahvalile le srečnim naključjem oz. razsvetljenim staršem, očetu.

Za Slovenke je še do 19. stoletja veljalo, da so ženske bolj ali manj anonimni in samo po sebi razumljiv del slovenske zgodovine. Ženske so bile v srednjem veku zelo zapostavljene in brez pravic. Vedno so hlapčevale možem. To dokazujejo tudi številni pregovori: »Bog je ženski iztrgal jezik, ga posadil in zrasel je hren.« »Kamor si hudič sam ne upa, pošlje babo.«... O izobraževanju žensk v tem obdobju je zelo malo ohranjenih arhivskih virov. Iz preprostih razlogov, kajti usode žensk niso takrat nikogar zanimale in takratni zgodovinpisci niso opisovali vsakdanjega življenja. Da pa bi vseeno nekoliko spoznali izobraževanje žensk v tistem času, je potrebno predstaviti razmere, socialni status in vlogo žensk.

Za deklince je izobrazba potekala v domači družini. O tem nam pričuje Trubarjev nagovor, namenjen ženam: »Visokorodne in blagorodne, plemenite, krepostne in bogaboječe žene, vdove in dekleta iz posebnega nagiba in milosti svetega Duha kažejo veliko vnemo za božjo besedo, ljubezen in nagnjenje do nje. To sem zaznal in spoznal prvič po tem, da imate po svojih gradovih, dvorih in hišah svetopisemske in druge nabožne knjige v nemškem in slovenskem jeziku ter jih ne puščate, kakor delajo nekateri, da se neprebrane praše po klopeh, temveč ste, iz njih beroč in pojoč, pripravile soje ljube otroke, družino in mnoge podložnike k stari zveličavni veri in k pravemu razumevanju vsega katekizma...« Dekleta tako v kmečkem in v mestnem okolju niso imela do dobe prosvetljenjstva formalnega izobraževanja v današnjem smislu besede. Reformacija je prinesla

Slika 1: Primož Trubar
(20)

velik intelektualni premik v stereotipnem razmišljanju, da naj se dekleta učijo samo tistega, kar bodo potrebovala kot gospodinje in matere. Že Trubar je bil zelo napreden, ko je v svoji Cerkovni ordnigi 1564 zahteval: »Vsaki pridigar inu farmoršter ima tudi per suji fari eniga šolmoštra ali mežnarja imejti inu deržati, da se te mlade hlapčiče inu deklince, purgarske in kmetiške otroke vuči slovenski brati inu pisati...«

Izobraževanje plemiških dam, plemkinj in žena vitezov je potekalo nekoliko drugače kot pri drugih slojih. Sicer so tudi one najprej naučili, kako voditi veliko gosposko gospodinjstvo, seveda z izdatno pomočjo dekel, hlapcev, kuharjev, spletičen, dojlj... Nato so jih naučili tudi neko formalno izobrazbo. To pa so lahko dobile na več načinov. Lahko so jih poslali v samostanske šole ali so jih izobraževale »Zuchtmeiosterinen« ali so jih poslali na bližnji grad, kamor so jih dali, da bi dobile drugačno izobrazbo, kot na domačem dvoru. Znanje so pridobivale tudi od potujočih igralcev, ki so pred dvorno publiko predvajali in brali že zapisana literarna dela. Glasbeniki so jih naučili igranja inštrumentov. Dekleta so izobrazili v dvorni etiki, v okvir katere je spadal tudi ples. Srednjeveška praksa je bila, da so imele predvsem hčere literarno izobrazbo. Vzgoji so posvečalo veliko pozornost in se je tudi zgodaj začela.

V začetku so bili majhni otroci predvsem v varstvu mater in dojlj. Najkasneje s šestimi ali sedmimi leti je bilo otroštva konec in se prične njihova izobrazba, saj so po večini pri 12. letih veljali za polnoletne. Hčere so naučili ročnih del predenja na preslici in kolovratu. Tovrstna izobrazba je veljala za tipično v plemiških krogih. K idealni podobi plemkinj in knezov je spadala tudi literarna in zgodovinska izobraženost. V grajskih knjižnicah so bile med knjigami najpogosteje biblija, junaške pesnitve, knjige z opisi zelišč, pesmi in pravni zapisi. Med znanja, ki jih je plemiška gospa uvrščala za svoja, je bilo branje in poznavanje Svetega pisma, njegovih nauk, etičnih in moralnih načel ter zgodovinskega izročila. V znanju jezika so plemiške ženske poleg nemškega jezika znale tudi latinsko, nekatere tudi slovensko. Sicer pa je pismenost ostala še vedno v ožjem krogu moškega sveta.

Kmečke deklice so začeli prav tako zgodaj vzgajati in izobraževati na področjih, ki so se nanašale na dom in družino. Odsev tega je tudi ljudski pregovor: »Hiša ne stoji na zemlji, ampak na ženi.« Mož je obdeloval njivo, ženska domena je bil vrt. Tam je gojila zelenjavo, zdravilna zelišča, kot so kamilice, žajbelj, timijan... Običajno je v njen delokrog spadala tudi oskrba krav in svinj. Pri bogatejših kmetih so kasneje manj zahteva in odgovorna dela gospodarice prepuščale hlevskim deklam; molžo, oskrbo hleva in delo v kuhinji.

Šolsko izobrazbo so dobile le redke ženske meščanskega okolja, kar je bilo odvisno od njihovega stanu, položaja ter dela, ki so ga opravljale. Sicer pa je na splošno veljalo za meščane, da so bili ob koncu srednjega veka bolj izobraženi kot plemiči.

Bolj so bile izobražene so bile žene trgovcev. Znale so brati, pisati in računati, to je bilo še bolj očitno v bogatih trgovskih družinah, ko so žene morale zastopati moške, ki so se mudili na dolgih trgovskih potovanjih. V teh okoliščinah so dekleta poučevali domači učitelji. Tradicija šolanja je v Slovenskih mestih častitljiva, saj so mesta sama poskrbela za izobraževanje predvsem dečkov. Na Ptujju so imeli organizirano šolanje že od leta 1513, vendar ni znano, če so se smele poleg dečkov šolati tudi deklice. Dekleta so izobrazbo ponavadi dobila od učiteljev iz zasebne, »zakotne« šole, ki so jo morali starši plačevati, zato je bila izobrazba meščanskih deklet na našem območju privilegij bogatejših. Tako je ohranjen ženitni pisni vir, pogodba med ptujskim gostilničarjem Antono Zistlerjem in Marjano Vauti (Wauti), hčerko župana v predmestju Vičava iz leta 1784, kjer se je nevesta lastnoročno podpisala.

V Ljubljani je leta 1505 deloval zavod za vzgojo deklic, ki je bil priključen deški šoli nemških križnikov. Tako so v času protestantizma delovale v Ljubljani dobro organizirane šole in se obdržale tja do konca 16. stoletja. Leta 1608 je škof Hren na prošnjo nekega patra za šolo pri Miklavžu najel dva učitelja, za pouk deklic pa še posebej učiteljico, ki jo od takrat vedno najdemo v Ljubljani. O dekliški šoli je znanega le še toliko, da je stala na Starem trgu. V Celju se šola prvič omenja v drugi polovici 15. stoletja. V 16. stoletju je znana protestantska šola v Gavčah pri Žalcu. Dva celjska meščana sta morala 1593 plačati kazen 10 dukatov, ker sta tja pošiljala otroke.

(4)

6.1.2.1 Krščanski pogled na žensko

Krščanski svet je žensko razdvojil, saj jo je predstavljal kot Evo, ki je zapeljala Adama v greh in na drugi strani v popolni podobi matere Marije. Vloga Eve pri izvornem grehu je bila močno poudarjena, kar kaže na žensko manjvrednost in hkrati njeno uničujočo spolno premoč nad »šibkim« moškim spolom. Ženske so veljale za grešna bitja, ki jih je treba imeti pod nadzorom. Vedno so morale biti podrejene, pokorne in so morale trpeti, kot uči Sveto pismo. Ženi je rekel: »Prav mnogo težav ti bom dal pri tvoji nosečnosti; v bolečinah boš rodila otroke. Po svojem možu boš hrepenela, on pa bo gospodoval nad tabo.« Takrat je ženska s poroko simbolno izgubila oblast nad svojim telesom in priimkom. Od 12. stoletja naprej je evropski kulturni svet zaznamovan z Marijinim čaščenjem, nastankom mnogih cerkva »Naše ljube Gospe« ter oznanjanjem njenih kreposti: Mati Božja, Devica Marija, brezmadežno spočetje in vnebovzetje. To je bila vzornica, kateri se je vsaka želela približati. Zaradi nje pa ženske vseeno niso bile pod popolno moško nadoblastjo.

(3)

6.1.2.2 Izobraževanje žensk v samostanih.

Ženske so se lahko šolale le, če so vstopile v samostan. Tako so se razvijali ženski samostani, ki so oskrbovali in učili tudi zunanja dekleta plemiških in bogatih družin. Starši so zanje plačevali v denarju ali naturaljah. Ta dekleta so se po končnem šolanju lahko vrnila domov ali

so ostala v samostanih. Pri nas je znano dovoljenje iz 1505. leta, ko je oglejski patriarh dovolil šolanje žensk v samostanih.

(3)

6.1.3 Ko je šolstvo uzakonila ženska - cesarica Marija Terezija

Izobrazba za ženske ni mogla ostajati samo za samostanskimi in hišnimi zidovi. Predindustrijska doba je zahtevala, da ženske dobijo tudi formalno šolsko izobrazbo. V začetki 60-ih let 18. stoletja je uvedba tovarniškega dela, ki so ga povečini uvajali v prisilnih delavnicah in sirotišnicah zajelo tudi ženske. Ko so 1763. leta na Ptujju vpeljali predenje volne, so bile ustanovljene tudi predilske šole. Ko pa to ni uspelo, so z Dunaja ukazali, naj se vpeljejo tudi s silo, če je potrebno. Določeno je bilo, da morajo te šole obiskovati otroci obeh spolov v starosti od 7. do 15. leta, ki jih starši doma lahko pogrešajo. Obstajajo podatki, da je v graški sirotišnici bilo 12 študentov, 179 dečkov in 73 deklic. Zanje je bilo načrtovanih 7 ur spanja in 10 ur dela, ostalo pa je bilo namenjeno učenju pisanja in branja. Takšne šole so bile nekakšne obrtne šole, ki nimajo značaja splošnoizobraževalnih ustanov.

Leta 1774 je bila uzakonjena splošna šolska odredba »Allgemeine Schulordnung«, ki jo je uvedla cesarica Marija Terezija. Uvedla je splošno šolsko obveznost od 6. do 12. leta in poenotila strukturo šol. Uvedene so bile normalke, glavne šole in trivialke. Zakon je bil leta 1777 preveden v slovenščino. Prevod, sicer slabo razumljiv je bil prvi uradni šolski zakon v slovenskem jeziku. Od tega časa naprej bi morale deklice enako kot fantje obiskovati šolski pouk, žal pa je bilo to laže zapisati, kot tudi izvesti. Da so se lahko resnično izobrazile, je preteklo še veliko časa. S tem so dekleta dobila možnost za izobraževanje, vendar le nižješolsko. Srednje šole so še dolgo časa bile ženskam nedostopne.

(4)

Slika 2: Marija Terezija (19)

6.1.4 19. stoletje

V 19. stoletju se je pojavilo veliko obrtnih šol, ki so ponujale izobrazbo tako fantom kot tudi dekletom. Vendar je bila ta izobrazba usmerjena k obrti, bila je nesistematična in ni zajemala vsega, kar je zajemala splošnoizobraževalna. Sploh pa niso bile dovolj učinkovite, kajti pouk je potekal v večernih urah, ob nedeljah ali prostih dneh.

V prvih nepopolnih dveletnih srednjih šolah so bile izobraževanju deklet in žena namenjene predvsem šole za ročna dela, kot so bile čipkarske in gospodinjske šole ter šole za šivanje in krojenje. Ustanovljene so bile v začetku 20. stoletja.

Ženskam je bila skozi vse obdobje 19. stoletja kljub napredku na področju šolstva zaprta pot v srednje šole, da fakultet sploh ne omenjamo. Je pa 19. stoletje prineslo tudi nekaj sprememb: v sedemdesetih letih so bila ustanovljena ženska učiteljišča, odprte prve srednje šole za dekleta – liceji. Proti koncu stoletja pa so se, sicer le redke predstavnice ženskega spola, lahko po opravljeni maturi – zrelostnem izpitu vpisale na fakultete, vendar sprva le na filozofske in medicinske. Z ustanovitvijo javnih ženskih učiteljišč so dekleta dobila izobraževalni zavod, ki

jim je omogočal izobrazbo izven obrtnega področja. Učiteljišča so bila edine javne šole, ki so nudile dekletom poleg zaposlitve tudi višjo izobrazbo. Meščanska dekleta so se odločala za učiteljski poklic, ki jim je prinesel zaslužek in neodvisnost. To so bile prve intelektualke, ki so vstopale v svet. Pri nas so začele ženske opravljati pedagoški poklice dokaj pozno, kajti ni bilo zavodov, kjer bi se izobraževale za učiteljski poklic. Posamezne predstavnice, to so bile predvsem žene učiteljev, saj so se skušale uveljaviti s poučevanjem najmlajših ali z učenjem ročnih del. Te so bile spretno predvsem v ročnih delih, znale pa so tudi nekoliko brati. Oblast je učiteljice uradno priznala šele, ko jim je dovolila vstop na učiteljišča. Ko so se začeli ukvarjati s psihologijo otroka in pedagogiko, so ugotovili, da je glavni pogoj za kvaliteten pouk dobra izobrazba pedagoga. Zato so proti koncu 18. stoletja ustanovili posebne seminarje za učitelje, za učiteljice pa so se začeli pojavljati šele v 19. stoletju. Izobrazba učiteljic se je dokončno uredila, ko sta leta 1868 in 1869 izšla državna zakona, z letom 1870 pa so bili ustanovljeni posebni izobraževalni zavodi za učiteljice. S tem se je začel učiteljski poklic uveljavljati tudi kot ženski poklic. V tem obdobju se je večina moških tedanjega časa upirala, da bi ženski priznala enakovrednost. Vendar manjšina se je le zavzemala za izobrazbo žensk, saj so se izkazale za sposobne tako v šoli kot tudi kasneje pri poučevanju mladine.

Oblika družinskega življenja, v katerem je žena opravljala le gospodinjska dela, rojevala in vzgajale otroke, mož pa je preživel družino, se je razblinila. Žena si je začela utirati pot v javno življenje, postala je finančno neodvisna, kar ji je učiteljski poklic zagotovo omogočal. Leta 1869 je bila izobrazba učiteljev in učiteljic z zakonom izenačena. Vendar jim je ta zakon omejeval nekatere pravice. Določal je, da se ne smejo poročiti, če hočejo obdržati službo. Učiteljice so se sicer zavzemale za odpravo celibata, vendar so bile pri tem zelo neenotne, saj so nekatere trdile, da bi jih možnost ovirala in ne bi mogle kvalitetno opravljati svojega pedagoškega dela v šoli. S celibatom je bila povezana tudi plača učiteljic, saj so v primerjavi z učitelji dobivale za enako delo manjše plačilo. Celibat je bil zato odpravljen šele leta 1938. Ker so bile ves čas zapostavljene, so leta 1898 ustanovile Društvo slovenski učiteljic. Do sedaj je bilo učiteljišče edini vir višje izobrazbe za dekleta. Leta 1872 je uredba sicer priznala dekletom, ki so obiskovale javne šole enakopravnost s fanti. Dovoljeno jim je bil kot privatistkam vpis na deške gimnazije. Prisotne so lahko bile pri pouku, vendar se ga niso smele aktivno udeleževati, lahko so samo poslušale, učiti pa so se morale doma ali nekakšnem zasebnem učnem zavodu, sicer pa so jih usmerjali na dekliške liceje.

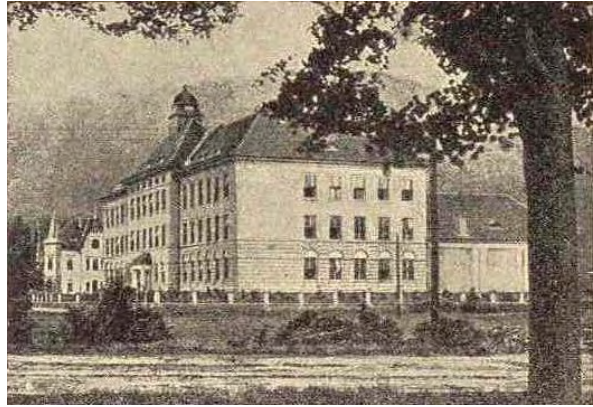
V 19. stoletju pa se je pojavilo vprašanje srednjih in splošnoizobraževalnih šol, ki bi bile namenjene splošni izobrazbi deklet. Dekleta so do sedaj lahko dobila splošno izobrazbo v samostanskih in drugih zasebnih zavodih, ki pa so bili tujejezični in namenjeni predvsem višjim družbenim slojem. Tako so slovenska dekleta obiskovala dekliški licej v Avstriji, ustanovljen v Gradcu. Vendar dekliški liceji nikakor niso bili primerljivi z gimnazijami, zato dekleta niso mogla opravljati nadaljnega šolanja na univerzah.

(4)

6.2 USTANOVITEV CELJSKE GIMNAZIJE

Celjska gimnazija je bila ustanovljena leta 1808. Za ustanovitev se je najbolj potegovala celjska duhovščina, kajti na vsem celjskem področju ni bilo nobene srednje šole, ki bi vzgajala mlade otroke. Tudi prebivalci Celja in okolice so želeli, da Celje dobi gimnazijo. Največ zaslug za ustanovitev je imel celjski sodnik dr. Nikolaj Lipič s tem, ko je od leta 1800 do 1808 zbral 30 tisoč goldinarjev za ustanovitev šole. Vladar cesar Franc I. je na prošnjo za ustanovitev šole ugodno odgovoril, vendar pa je zahteval, da najprej odprejo prvi razred, nato pa vsako leto zaporedoma ostale razrede.

Prvi razred so odprli v hiši Tadeja Perka. Ravnatelj je postal takratni okrožni glavar Dinnersperg. Vse predmete je poučeval učitelj Johann Anger iz Linza. Že naslednje leto so odprli drugi razred. 1810/10 so razreda prestavili v župnišče. V naslednjem šolskem letu so ustanovili še dva razreda, ki sta dobila prostore v privatnih hišah meščanov. Leta 1811 so začeli graditi novo šolsko poslopje, ki bo lahko sprejelo vseh pet razredov. Gimnazijsko poslopje je stalo na sedanjem Slomškovem trgu in je vse do leta 1919 služilo svojemu namenu. Leta 1919/20 so dodali še šesti razred in poslopje je zopet postalo pretesno, tako da so ga dogradili.

Slika 3: Prva gimnazija v Celju (6, str. 4)

8. aprila 1848 je izšel odlok, s katerim je bila ukinjena dotedanja oblast krajevnega in deželnega ravnatelja. Učiteljski zbor je bil proglašen za avtonomno telo, v okviru pouka pa je bil podrejen prosvetnemu ministrstvu. V tem letu so začeli tudi s poukom slovenščine, ki jo je poučeval učitelj Valentin Konšek. Leta 1849 sta bila gimnaziji priključena še dva letnika filozofije in gimnazija je postala osemrazredna.

Borba za slovensko nižjo gimnazijo je potekala vse do leta 1895. Po večletnih pogajanjih z Dunajem so si jo le izborili.

(1)

6.2.1 Življenje na gimnaziji v tem obdobju

Po ustanovitvi 1808 so učenci imeli osemnajst ur na teden. V četrtek je bil prost dan. Sprva so imeli velike počitnice od septembra do oktobra, od leta 1829 pa v avgustu in septembru. Konec vsakega polletja so morali dijaki opravljati izpite iz vseh predmetov. Iz enega negativno ocenjenega predmeta so lahko ob dovoljenju učiteljskega zbora delali popravni izpit.

Obvezno je bilo plačevanje šolnine, toda revnejši in dobri učenci so je bili oproščeni. Učenec, ki ni plačal šolnine, ob koncu semestra, ni smel opravljati izpita.

Nekateri premožni ljudje, ki so razumeli potrebe dijakov, so jih podpirali s štipendijo. Pogoji za štipendijo sta bila poleg siromaštva še dober uspeh in lepo vedenje. Dijak je izgubil štipendijo, če ni izdelal razreda.

Vpliv Cerkve na šolo je bil zelo velik, saj je bilo v učiteljskem zboru tudi precej duhovnikov. Potrebna izobrazba učiteljev takrat še ni bila določena. Poučevali so učitelji z različno izobrazbo.

Vse ocene dijakov so bile objavljene. Učencev niso zapisovali po narodnosti, temveč po deželnem poreklu. Tako so bili navedeni kot Štajerci, Korošci, Hrvatje, Dalmatinci, Ogrji. Dijake s Kranjske, Primorske, Zahodne Koroške pa so označevali kot Ilirce.

(1)

6.2.2 Nižja gimnazija

Prvi razred nižje gimnazije je bil odprt 1895/96, ostale tri pa so odprli v naslednjih letih. Nov šolski zavod je dobil ime Cesarska kraljeva državna nižja gimnazija v Celju.

V prvem šolskem letu se je v prvi razred vpisalo 89 učencev. Kljub prevelikemu številu vpisanih učencev za en oddelek štajerski deželni šolski svet ni dovolil še enega oddelka. Verouk, latinščino, slovenščino in matematiko so poučevali v slovenskem jeziku, nemščino, prirodopis, zemljepis, zgodovino in grščino pa v nemškem jeziku. S šolskim letom 1896/97

sta bila uvedena neobvezna predmeta telovadba in petje. Večanje števila razredov je zahtevalo tudi večje število učiteljev.

Že prvo leto je bilo ustanovljeno Podporno društvo za siromašne učence. Socialne razmere dijakov samostojnih razredov so bile podobne tistim, v katerih so živeli Slovenci na popolni nemški gimnaziji. Mnogi so bili vezani na podpore Podpornega društva, Dijaške kuhinje, samostanov, zasebnikov. Po ugodni rešitvi celjskega vprašanja so se slovenski poslanci vrnili v deželni zbor. Nemci so zopet načeli vprašanje gimnazije in želeli so jo ukiniti. Gimnazija je prišla v krizo. Gimnazija je sicer ostala, vendar je prišlo do sprememb v vodstvu. 1897 je bila Državna nižja gimnazija v Celju formalno ukinjena, razredi so prišli pod vrhovno vodstvo nemške gimnazije. Imenovala se je Samostojni gimnazijski razredi z nemško-slovenskim učnim jezikom. Slovenski razredi so bili proračunsko odvisni od vladne milosti. Slovenci so že leta 1901 poslali ministrstvu spomenico, naj se v Celju ustanovi popolna slovenska gimnazija. Za ustanovitev le te si je prizadeval tudi spodnještajerski Narodni svet. Nemci so proti spomenici ostro nasprotovali, ker so se bali za obstoj nemške gimnazije. Prostore slovenskih razredov je leta 1914 zasedla vojska, zato je bil pouk popoldne v zgradbi popolne nemške gimnazije. Imeli so skrčen program na štiri-dnevno, ker je bilo zaradi mobilizacije premalo učiteljev. Šele čez dve leti so se zaradi prizadevanja vodje Lileka lahko vrnili v svoje prostore.

(1)

6.2.3 Nemška gimnazija (od ustanovitve samostojnih gimnazijskih razredov do prve svetovne vojne)

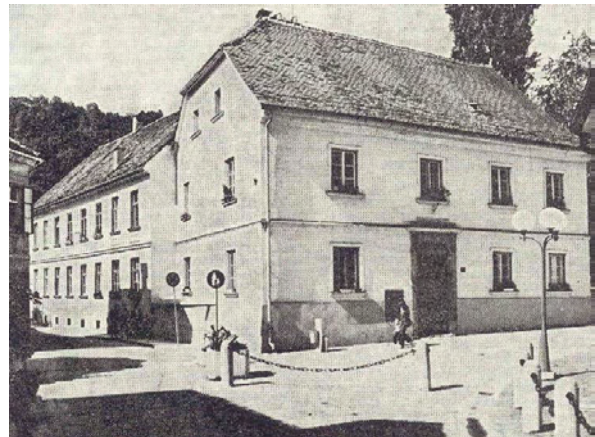
V višji gimnaziji so imeli verouk, latinščino, nemščino, geografijo in zgodovino, matematiko, prirodopis, fiziko in propedeutiko.

Slovenščino so se lahko učili kot reden predmet, bila pa je tudi eden od izbirnih predmetov. Ostali izbirni predmeti so bili petje, stenografija, telovadba in risanje. V prvih štirih letih je število učencev znatno padlo in sicer na račun Slovencev. Ta izguba je bila le navidezna, ker so ti učenci večinoma obiskovali samostojne nemško – slovenske razrede. Potem je število dijakov zopet naraščalo v korist Nemcev. To je bilo zaradi agitacije v avstrijskih deželah o pošiljanju otrok v celjsko gimnazijo, da bi se obranili pred Slovenci.

(1)

6.2.4 Življenje na nemški gimnaziji

V prvih letih nemške gimnazije se je šolsko leto začelo 10. septembra in je trajalo do konca julija, tako da so velike počitnice trajale le šest tednov. Za vstop v prvi razred je bilo potrebno opraviti sprejemni izpit. Z letom 1855 se je šolsko leto začinjalo prvega oktobra in je trajalo do konca julija. Prvo polletje se je končalo v februarju, datum ni bil strogo določen. Nekaj let semestralnih počitnic ni bilo, kmalu pa so jih uvedli in so trajale pet do osem dni. Nekaj prostih dni je bilo tudi za božič, veliko noč in binkošti. Prosti so bili tudi vsi cerkveni in državni prazniki ter dnevi, ki jih je določil direktor.

Slika 4: Poslopje stare nemške gimnazije v Celju od 1808 do 1918 (11, str. 17)

Slika 5: slika z naslovnice letnega poročila iz leta 1993/94 (12)

V šoli so vzgajali učence v strogo verskem duhu. Dijaki so morali vsak dan, razen v najhujši zimi, k maši v kapelo. Strogo obvezna je bila tudi nedeljska maša. Razen tega so morali dijaki opravljati skupno spoved. Uspeh dijakov v vseh razredih, razen prvih, je bil dober. Z uvedbo pripravljalnega razreda 1884 pa se je uspeh izboljšal tudi v prvem razredu. Za prestop v višji razred so morali dijaki iz vseh predmetov opravljati ustni in pisni izpit. Leta 1880 so ukinili te izpite. Ostali so samo ustni predmetni izpiti,

iz največ dveh predmetov, v katerih je bilo učenčevo znanje dvomljivo. Dijaki so morali plačevati šolnino. Revni učenci so je bili oproščeni. Štipendijo so izgubil, če so imeli v spričevalu negativno oceno, slabo vedenje. Če se je to popravilo, so jo pridobili nazaj.

V prvih dobah so lahko bili redni učenci gimnazije le moški. Ženskam je bilo dovoljeno opravljati privatni izpit, vendar so bile redke. Prva privatistka je bila leta 1877 Helena Walter iz Velike vasi pri Krškem, vendar je izdelala le dva razreda. V šolskem letu 1911/12 je bila uvedena nova oblika ženskega študija, to je hospitiranje. Učenke so smele biti navzoče pri pouku, vendar jih med letom niso izpraševali, ampak so konec semestra opravljale privatni izpit.

Leta 1886 so ustanovili dijaško kuhinjo, kjer so potrebni dijaki dobivali brezplačno kosilo.

Zdravstveno stanje dijakov ni bilo dobro. Več zdravnikov je brezplačno zdravilo slovenske gimnazijce.

Na gimnaziji so v vseh časih bili dijaki, ki so se zanimali za kulturno in nacionalno prebujanje svojega naroda. O tem so višješolci razpravljali na tajnih sestankih. Proti koncu stoletja se je nasprotje med Nemci in Slovenci še bolj stopnjevalo. Uveljavilo se je nemško združenje, katerega član ni smel govoriti s Slovencem. Če je, je bil denarno kaznovan.

(1)

7. IZSLEDKI IN RAZPRAVA

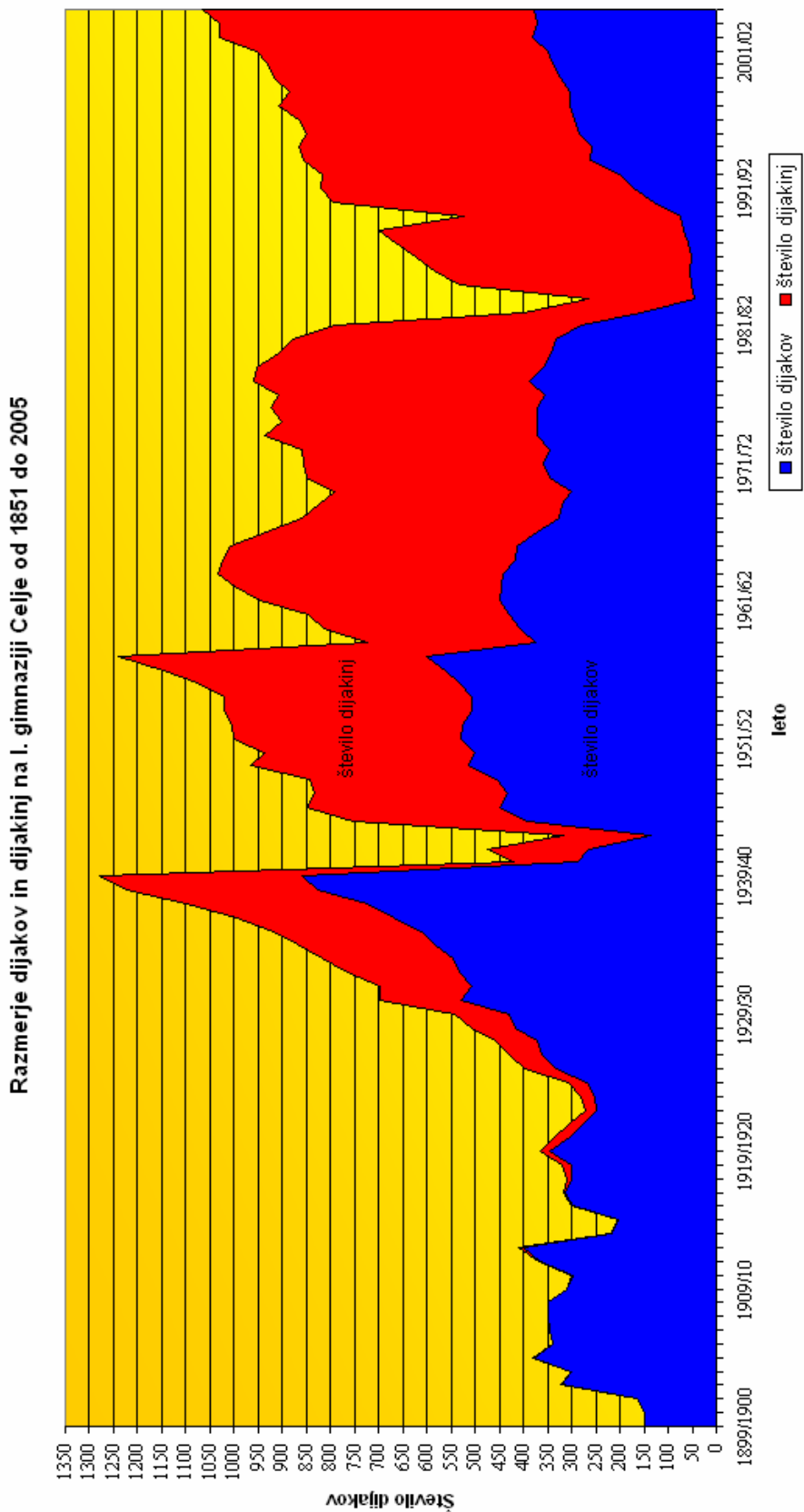
7.1 ŽENSKE V IZOBRAŽEVANJU NA I. GIMNAZIJI V CELJU V 20. STOLETJU

Z namenom poenotenja je bil leta 1901 sprejet zakon o licejski maturi in s tem so leta 1902 na graškem liceju opravila maturo že prva dekleta. Absolventke mature so imele možnost nadaljnje izobrazbe, vpisale so se lahko na višjo gospodinjsko šolo na Dunaju ter v poštno in brzojavne tečaje. Kasneje so se lahko vpisale tudi kot izredne slušateljice na filozofske fakultete.

Leta 1912 pa je nov statut o licejih, ki je bil enak do dekliških in deških licejev, določil dvostopenjskost, sicer štirirazredno nižjo in trirazredno višjo stopnjo. Na Slovenskem smo dobili dekliške gimnazije šele po razpadu Avstro-Ogrske, leta 1919, medtem ko so bile deške gimnazije po Sloveniji že močno razširjene.

7.1.1 Analiza grafa - dijakinje

Statistiko smo zbirali od začetka 20. stoletja dalje, saj je bila prva dijakinja vpisana v šolsko leto 1901/02. Z zbiranjem Letnih poročil ni bilo težav, saj smo našli skoraj vse letnike. Manjkajo nam le 1940/41, 1942/43, saj imamo znano le število maturantov, zato smo se odločili, da ti dve iz grafa izpustimo, ker kviri povprečje in občutno spremeni izgled grafu in ne prikaže dejanskega stanja. Ponekod so nam manjkali tudi podatki osmega razreda gimnazije, ki pa smo ga s pomočjo predhodnega leta nadomestili. Zanimali so nas predvsem podatki o številu vseh dijakinj in dijakov od 1. do 4. oziroma od 1. do 8. letnika. Gimnazija ni bila vedno štiriletna, kot jo poznamo sedaj, ampak je to postala leta 1958, ko se je novo šolsko leto 1958/59 začelo s polovičnim številom razredov. To pojasni znaten padec števila dijakov, ko si je gimnazija pridobila skoraj enako kapaciteto, kot jo je imela pred drugo svetovno vojno. Takrat je predvidoma dosegla vrhunec, saj je imela za šolsko leto 1939/40 vpisanih 1278 dijakov, nadaljnjih podatkov pa, razen maturantov za šolski leti 1940/41 in 1943/44, nismo uspeli izbrskati. Šola je bila med 2. svetovno vojno tudi zaprta. Zaradi vpoklica tako profesorjev kot tudi nekaterih dijakov, je šola po končani vojni začela v šolskem letu 1945/46 s 754 dijaki, katerih skoraj polovica je bilo deklet, 363. Pred ukinitvijo osemletne gimnazije je bilo v šolsko leto 1957/58 vpisanih 1241 dijakov, od tega je bilo kar 640 dijakinj (51,5 odstotkov). Tu se je začela prevlada deklet, vse do šolskega leta 1986/87, ko so dekleta prevladovala na Družboslovni srednji šoli, kot se je takrat imenovala I. gimnazija v Celju, z 91,50 odstotki. Število deklet je začelo rahlo padati. Letos, leta 2005 je odstotek deklet 35,5 odstotkov, gimnazija pa je v času svoje štiriletne usmeritve dosegla nov rekord s 1067 vpisanimi.

Graf 1: Razmerje dijakov in dijakinj na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.

Tabela 1: Statistični podatki o številu dijakov in dijakinj na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.

Leto:	Število dijakov	število dijakinj:	Št. vseh dijakov	Odstotek deklet (%)	Leto:	Število dijakov	število dijakinj:	Št. vseh dijakov	Odstotek deklet (%)
1899/00	147	0	147	0	1953/54	507	512	1019	50,24534
1900/01	150	0	150	0	1954/55	507	512	1019	50,24534
1901/02	164	1	165	0,606061	1955/56	532	543	1075	50,51163
1902/03	321	1	322	0,310559	1956/57	562	585	1147	51,00262
1903/04	299	1	333*	0,333333	1957/58	601	640	1241	51,57131
1904/05	379	1	380	0,263158	1958/59	375	347	722	48,06094
1905/06	339	1	340	0,294118	1959/60	406	408	814	50,12285
1906/07	347	0	347	0	1960/61	429	416	845	49,23077
1907/08	350	0	350	0	1961/62	450	496	946	52,43129
1908/09	349	0	349	0	1962/63	447	552	999	55,25526
1909/10	310	1	311	0,321543	1963/64	444	591	1035	57,10145
1910/11	298	1	299	0,334448	1964/65	418	606	1024	59,17969
1911/12	365	2	367	0,544959	1965/66	414	594	1008	58,92857
1912/13	399	11	410	2,682927	1966/67	372	562	934	60,17131
1913/14	216	4	220	1,818182	1967/68	325	533	858	62,12121
1914/15	203	0	203	0	1968/69	320	505	825	61,21212
1915/16	298	1	299	0,334448	1969/70	299	493	792	62,24747
1916/17	313	3	316	0,949367	1970/71	344	507	851	59,57697
1917/18	300	10	310	3,225806	1971/72	357	500	857	58,34306
1918/19	299	20	319	6,269592	1972/73	344	515	859	59,95343
1919/20	345	19	364	5,21978	1973/74	372	564	936	60,25641
1920/21	304	31	335	9,253731	1974/75	370	530	900	58,88889
1921/22	276	28	304	9,210526	1975/76	372	551	923	59,69664
1922/23	250	21	271	7,749077	1976/77	354	552	906	60,92715
1923/24	252	29	281	10,32028	1977/78	389	571	960	59,47917
1924/25	268	40	308	12,98701	1978/79	360	594	954	62,26415
1925/26	334	63	397	15,86902	1979/80	342	567	909	62,37624
1926/27	363	68	431	15,77726	1980/81	332	545	877	62,14367
1927/28	372	87	459	18,95425	1981/82	282	508	790	64,3038
1928/29	418	90	508	17,71654	1982/83	155	244	399	61,15288
1929/30	428	114	542	21,03321	1983/84	45	220	265	83,01887
1930/31	530	166	696	23,85057	1984/85	51	481	532	90,41353
1931/32	508	191	699	27,32475	1985/86	56	528	584	90,41096
1932/33	533	232	765	30,3268	1986/87	53	571	624	91,50641
1933/34	547	269	816	32,96569	1987/88	59	606	665	91,12782
1934/35	583	286	869	32,91139	1988/89	68	632	700	90,28571
1935/36	609	309	918	33,66013	1989/90	73	450	523	86,04207
1936/37	670	324	994	32,59557	1990/91	128	667	795	83,89937
1937/38	725	372	1097	33,91067	1991/92	172	648	820	79,02439
1938/39	826	398	1224	32,51634	1992/93	200	618	818	75,55012
1939/40	858	420	1278	32,86385	1993/94	260	595	855	69,59064
1941/42	289	132	456*	31,35392	1994/95	259	606	865	70,0578
1943/44	265	221	486	44,32773	1995/96	284	564	848	66,50943
1944/45	137	181	318	56,91824	1996/97	293	573	866	66,16628
1945/46	391	363	754	48,14324	1997/98	303	605	908	66,62996
1946/47	448	401	849	47,23204	1998/99	304	582	886	65,68849
1947/48	434	399	833	47,89916	1999/2000	324	594	918	64,70588
1948/49	455	388	843	46,0261	2000/01	339	592	931	63,58754
1949/50	515	452	967	46,7425	2001/02	350	602	952	63,23529
1950/51	499	439	938	46,80171	2002/03	380	649	1029	63,07094
1951/52	531	469	1000	46,9	2003/04	373	656	1029	63,75121
1952/53	526	480	1006	47,71372	2004/05	379	688	1067	64,47985

(5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13), (14), (15)

- * manjkajo nam podatki za 8. razred, zato smo poiskali število dijakov 7. razreda iz predhodnega leta, vendar to število ni povsem zanesljivo, saj je bil v tistih časih vsip kar velik.

7.1.1.1 Obdobje pred in med prvo svetovno vojno, od šolskega leta 1899/1900 do 1918/19

Že vse od ustanovitve Celjske gimnazije od leta 1808 dalje so se Slovenci borili za samostojno gimnazijo, na kateri se bo poučevalo v slovenščini. Od leta 1900 dalje pa so imeli Nemci čedalje večji vpliv. Gimnazija je bila nemška, obstajala pa je slovenska nižja gimnazija, v kateri so se šolali samo Slovenci. Slovensko govoreči fantje so bili v manjšini, čeprav smo našli vir, ki trdi, da se je prva privatistka na gimnazijo vpisala leta 1877 in je izdelala dva razreda. V tem obdobju se je vpisalo prvo dekle, ki se je v prvi letnik takrat osemletne gimnazije vpisalo v šolsko leto 1902/03. S pomočjo razrednic smo jo izsledili in ugotovili, da je uspešno opravila nižjo gimnazijo, ki se lahko meri s sedanjo osnovno šolo. Na višji in nižji gimnaziji je bilo takrat od 300 do 350 dijakov, ki pa so bili povečini nemškega rodu. Ko je to dekle leta 1906 zaključilo s šolanjem, je nastopilo krajše obdobje brez deklet, nakar pa se začnejo števila počasi vzpenjati. Podatkov, koliko deklet se je šolalo na nižji in koliko na višji gimnaziji, nimamo. V šolskem letu 1909/10 se pojavi eno dekle, čez dve leti še eno. V šolskem letu 1911/12 pa je bila v višje gimnazijsko šolanje vključena nova oblika šolanja, hospitiranje. Učenke so smele biti navzoče pri pouku, vendar jih med letom niso izpraševali, ampak so konec semestra opravljale privatni izpit. V šolskem letu 1912/13 število skokovito skoči na 11 deklet, ki pa naslednje leto že upade. V šolskem letu 1914/15 nemška vojska zavzame prostore nižje, slovenske gimnazije in Slovenci so se prisiljeni šolati v popoldanskem času, ko je bila stavba nemške gimnazije prazna. To je privedlo do skrčenega programa, kajti primanjkovalo je učiteljev in starejših učencev, saj so bili vpoklicani v vojsko. Ti učenci so lahko opravljali izredno maturo, ki je bila med vojno pogosta. Mnogo jih je padlo. Vse to je povzročilo nezadovoljstvo in močne želje po miru.

V obdobju vojne je število deklet spet močno upadlo, saj se je šele v letu 1917/18, ko se je nižja gimnazija po velikih prizadevanjih vodje Lileka spet vrnila v prejšnje prostore, na gimnazijo vpisalo 10 deklet. Po vojni je število deklet skokovito naraslo. Takšen naval je verjetno povzročila ukinitvev nemške gimnazije in preselitev nižje gimnazije v nove prostore, kjer je že pred vojno potekal pouk nemške gimnazije ter uveljavitev slovenščine kot materinščine. Nemščina je še vedno ostala obvezen tuj jezik. V višjih razredih se je uvedla tudi srbohrvaščina z eno uro na teden. Število nemških razredov je tako upadlo, da niso imeli več pogoja za obstoj. S tem se je leta 1919 končalo obdobje nemške gimnazije.

7.1.1.2 Obdobje med obema vojnama, od šolskega leta 1919/20 do 1939/40

Tako so se s šolskim letom 1919/20 odprla vrata v novo gimnazijo in novo obdobje. Lastnik zemljišča in zgradbe je leta 1912 stavbišče odstopil pod pogojem, da se v novi šoli ne bo nikoli poučevalo v slovenščini. Zgodilo se je ravno obratno in gimnazija je postala slovenski učni zavod, ker so se morali vsi učiti slovensko.

V začetku je bila nova slovenska gimnazija humanistična. Z odlokom 21. avgusta 1919. leta je bil zavod spremenjen v realno gimnazijo z latinščino od prvega leta dalje, namesto grščine v tretjem razredu pa so uvedli francoščino. Preobrazba je bila postopna, tako da so dijaki, ki so začeli šolanje v humanističnem načinu, po tem načrtu tudi opravili maturo.

V novo šolsko leto je zakorakalo 364 dijakov, od tega 19 deklet. Razmerje je ostajalo približno enako vse do konca šolskega leta 1924/25, ko je začelo število dijakinj močo naraščati.

Slika 6: Fotografija maturantov iz leta 1922. V prvi vrsti predvidoma sedijo profesorji, zadaj pa so dijaki, med fanti je tudi eno dekle (12, str. 93)

Vzrok za naraščanje števila deklet in dijakov na splošno je Pribičevićeva šolska reforma, ki je sredi šolskega leta 1923/24 vse srednje šole pri nas izenačila z realnimi gimnazijami v Srbiji. Izenačenje pa je prineslo še veliko ostalih sprememb. Ukinjeni sta bili šolnina in vpisnina, kar je verjetno spodbudilo uka željne otroke iz revnejših družin. Leta 1936/27 so namesto polletij uvedli trimesečja. Učenci so dobili dijaške knjižice. Vanje so beležili opombe o učenčevem napredku in vedenju, ob koncu trimesečja pa še ocene iz predmetov. Odpravili so tudi sprejemni izpit in uvedli malo maturo za absolvente četrtega razreda.

Že takoj so deklice hospitantke postale redne učenke. To je privedlo do množičnih vpisov deklet, saj se je odstotek učenk od reforme do 1932 leta dvignil z deset na trideset. V tem letu je bilo vpisanih 191 dijakinj, naslednje leto že 232. Skupno je bilo na šoli učencev 765.

Po letu 1930 so opustili nekatere novosti. V šolskem letu 1933/34 so zopet uvedli polletja, 1937/38 so ponovno uvedli sprejemni izpit za prvi razred. Ponovno je bila uvedena šolnina, ki se je plačevala po davčni lestvici od premoženja učenčevih staršev in učenca samega. Šolnina je bila za vse razrede enaka. Leta 1931 je bila uvedena pristojbina 20 din za zdravstveni fond. Po letu 1918 so bili učenci skoraj izključno Slovenci, le malo odstotkov so zavzemale druge narodnosti. V šolskem letu 1918/19 ni bilo nobenega Nemca, naslednjega leta že pet in tako se je število nemških učencev dvigalo, tako da jih je bilo za šolsko leto 1930/31 za en razred. Ker vzdrževanje otrok v mestu ni bilo lahko, štipendij pa so podelili zelo malo, se je vse več učencev v šolo vozilo. Sprva le z vlakom z bližnjih postaj. Po vojni pa so se vozili v šolo vsak dan tudi iz vse bolj oddaljenih krajev. Vožnja je učence utrujala in njihovo zdravje je bilo slabo, zato jim je zelo koristila dijaška kuhinja. Nahajala se je v podzemlju šole, kjer se je že med vojno nahajala vojaška kuhinja. Število dijakov, ki so imeli brezplačno hrano, je raslo, ker pa kuhinja ni imela stalnih dohodkov, tako da je prejemale podporo iz raznih zavodov iz okolice.

Vožnja v šolo je vzela učencem veliko časa, ker so bile zveze slabe. Veljalo je tudi splošno mnenje, da vožnja slabo vpliva na vzgojo mladine, saj v šoli vozači niso kazali zadovoljivih rezultatov. Da bi preprečili prevelik naval na šolo, je ministrstvo leta 1933 omejilo oddaljenost nižješolcev na največ 20 km. Kasneje so jo preklicali, vendar je moral imeti vsak dijak vozač v Celju zavetišče pri kaki družini, kjer bi prebil čas do končnega odhoda.

Leta 1933 so se začele odpirati nove klasične vzporednice, ki naj bi bile osnova nove klasične gimnazija. Zaradi velikega števila dijakov je šolska uprava leta 1940 gimnazijo razdelila na dva dela, na I. realno gimnazijo s klasičnimi vzporednicami in II. realno gimnazijo. Oba zavoda sta ostala v isti zgradbi in sta imela izmeničen pouk dopoldne in popoldne. Namen so imeli zgraditi novo poslopje za II. gimnazijo na travniku poleg I., tako da bi imela zavoda skupno kurjavo. Zgradili naj bi jo med nekdanjo staro stavbo in Savinjo, vendar je izvedbo teh načrtov preprečila vojna.

Po šolski reformi je bil vse od 1930. leta dalje delež deklet med 30 in 33 odstotki. Število dijakov in dijakinj je vse do vojne hitro naraščalo. V času pred vojno, v šolskem letu 1939/40, je imela gimnazija rekordno število učencev, 1278, našli smo celo podatek, da je bilo v letu 1940/41 na šolo dijakov obeh gimnazij naraslo na 1419 učencev. V šolskem letu 1939/40 je bilo na šoli 420 učenk in 858 učencev, kar je približno 32,8 odstotni delež deklet. Pred tem je število učenk vse od leta 1930/31 dalje skoraj enakomerno naraščalo za 20 do 30 učenk letno in 40 do 80 učencev letno.

7.1.1.3 Obdobje med drugo svetovno, od šolskega leta 1940/41 do 1944/45

V obdobju od šolskega leta 1940/41 do šolskega leta 1944/45 zaradi vojne nismo našli podatkov le za šolski leti 1940/41 in 1942/43. Število dijakov se je močno zmanjšalo zaradi vojaških vpoklicev tako dijakov kot tudi profesorjev. Če ne bi bilo vojne, bi se I. in II. realna gimnazija verjetno stavbno ločili, kajti vodstvo šole je imelo namen izgraditi novo stavbo za II. realno gimnazijo. Na šoli je ostalo le tretjino učencev in učenk. Sprva se razmerje med dekleti in fanti ni kaj dosti spremenilo, je pa po začetnem višku v šolskem letu 1940/41, število učencev močno upadlo. Naslednjega leta 1941/42 je bilo na šoli le 421 dijakov, od tega 132 deklet, 31 odstotkov. V letu 1943/44 je bilo na šoli 476 učencev, od tega 211 deklet, 44 odstotkov. Leta 1944/45 pa se pokaže davek vojne, saj je bilo na šoli le 318 učencev, od tega kar 56 odstotkov deklet, kar znaša 181 učenk.

3. marca je Ministrstvo za prosveto poslalo vodstvu gimnazije odlok, da se naj do nadaljnje odredbe ustavi delo na vseh javnih in zasebnih šolah. Ravnatelja obeh šol sta zaprla poslopje ter s pomočjo starejših profesorjev zaključila klasifikacijo za šolsko leto 1940/41.

6. aprila 1941. leta je Hitler napovedal vojno Jugoslaviji in 11. aprila so prispele v Celje prve nemške čete. Vojski je sledila nemška civilna oblast s policijo, ki so z namenom, da bi dali mestu in pokrajini nemški videz, udarili po inteligenci. Tako so sredi aprila in v maju zaprli vse profesorje, ki so bili še v mestu. Najprej so jih vodili v »Stari pisiker« in vojašnico v mestu, nato pa v samostan h kapucinom. Z vojaškim spremstvom so jih pošiljali tudi v Srbijo in Hrvaško.

Šolstvo v Celju je dobilo izrazit nemško nacionalni pečat. Deželni šolski svet v Gradcu je izdal navodila, ki so jih tukaj pričeli izvajati. Gimnazijsko poslopje so zasedli oddelki policije, zato se je pouk preselil v osnovnošolsko zgradbo. Nemci so takoj uničili vse slovenske knjige iz šolske knjižnice in knjige podpornega društva.

Celjska gimnazija je dobila naziv Državna višja šola, Staatliche Oberschule. Bivšim dijakom so dali letno spričevalo v nemškem jeziku, in sicer z ocenami, ki so jih določili slovenski profesorji na zaključni konferenci. Tiste dijake, 60, ki so izjavili, da so nemške narodnosti, so

izločili in priredili že poleti poseben preusmeritveni tečaj, umleitungskurs für Volksdeutsche. Teh 60 dijakov so poučevali ločeno po razredih. Priredili pa so tudi tečaj za maturante, predizpite in v decembru maturo. Za slovenske učence so pripravili nekakšne tečaje, ki so jih vodili najrazličnejši ljudje, najpogosteje Hitlerjevi mladinci. Hitlerjevi mladinci so učili nemški jezik, telovadbo in petje koračnic.

Julija 1941. leta so bili sprejemni izpiti za posamezne razrede. Sprejemali so tudi Slovence. Najprej so sprejemali samo tiste, ki jih je priporočila štajerska domovinska zveza, pozneje pa tudi druge, saj svojih niso imeli dovolj. Toda nanje so zelo pazili. Kogar so zalotili, da je govoril slovensko, so izločili. Mnogi so zaradi tega prostovoljno izstopili.

Učni načrt je ustrežal srednji stopnji, najpomembnejša je bila seveda nemščina. Latinščino so uvedli v tretji razred. Angleščino so poučevali v nižjih razredih, francoščino pa v višjih.

Profesorji so bili sprva hudi nemški nacisti. Pozneje pa so kazensko namestili nekaj profesorjev, ki so sovražili takratni nemški režim in so bili dobri ljudje.

V šolskem letu 1944/45 ni bilo več rednega pouka, prekinjali so ga letalski alarmi in bombni napadi. Profesorji in dijaki so morali večkrat v zaklonišče. Nekaj dni pred vojno so gimnazijo zapustili nemški profesorji in večina nemški dijakov. Ker so hoteli pouk nadaljevati na Koroškem in Zgornjem Štajerskem, so s seboj odnesli več zabojev učbenikov, znanstvenih in poučnih knjig, učne pripomočke in vse vpisnice ter kataloge za šolski leti 1943/44 in 1944/45. Okupacija je Celjsko gimnazijo hudo prizadela. Nemški učitelji so želeli naslino prenemčiti slovensko mladino, streti njen nacionalni ponos. Vendar se gimnazijska mladina ni dala. Vključevala se je v najrazličnejše oblike narodnoosvobodilnega odpora. Iz vrst gimnazijcev je bilo okoli 800 partizanov in 40 žrtev nacističnega terorja.

9. maja 1945 je naša osvobodilna vojska prispela v Celje. Končalo se je vojno obdobje nemške gimnazije in se začelo veliko delo obnove in napredka.

7.1.1.4 Obdobje po drugi svetovni vojni, od šolskega leta 1945/46 do 1980/81

Po drugi svetovni si je gimnazija počasi opomogla število dijakov se je počasi iz 391 učencev dvignilo na 515 v šolskem letu 1949/50. Odstotek deklet se je med vojno zaradi vpoklica fantov nekoliko zvišal in je dosegel najvišjo vrednost v šolskem letu 1944/45, 57 odstotkov, po vojni pa je rahlo upadel in se je do šolskega leta 1952/53 gibal okoli 47 odstotkov. V šolskem letu 1953/54 je drugič presegel vrednost 50 odstotkov in od takrat dalje pa do danes, z izjemo dveh šolskih let po reformi, ni padel pod to mejo. V tem letu je bilo na šoli 1019 vseh učencev skupaj.

Slika 7: Zmagovalna štafeta mladink (6, str. 55)

Prva večja sprememba v razvoju gimnazije po drugi svetovni vojni je bila v šolskem letu 1958/59, ko so se štirje razredi osnovne šole organizacijsko združili z nižjo gimnazijo v enotno osemletno obvezno šolo. Osemletna osnovna šola naj bi dala zaključeno splošno izobrazbo in omogočila vključevanje v različne šole druge stopnje – strokovne, poklicne šole in gimnazije. S tem je nastala tudi potreba po reformi gimnazije, ki je postala štiriletna šola. V šolskem letu 1958/59 je bila ukinjena II. gimnazija, njeni učenci pa so bili prešolani na I. gimnazijo. Zadnje šolsko leto, 1957/58, ko je bila gimnazija še osemletna, je bilo na šoli skupno 1241 učencev, od tega je bilo 51,5 odstotkov deklet, 640. Naslednje šolsko leto, 1958/59, ko se je gimnazija reformirala v štiriletno šolo druge stopnje,

je imela 722 dijakov. Pričakovan je občuten padec odstotka deklet, saj je bilo večji del deklet na nižji gimnaziji. Odstotek deklet je v tem letu padel na 48 odstotkov, naslednje leto na 50,1 odstotek in v letu 1959/60 na 49,2 odstotka. Po tem je se je od šolskega leta 1961/62 pa do šolskega leta 1969/70 v velikih skokih dvigoval na 62,1 odstotek.

Svet za šolstvo LRS je 1961. leta izdal navodila o obsegu snovi za predmete na gimnaziji. Do 1. septembra leta 1965 je Celjska gimnazija izpolnila vse pogoje, reorganizirala je pouk, vključila je seminarska in laboratorijska dela, tehnično vzgojo z delom v proizvodnji. V redni pouk so bila vključena tudi praktična znanja, v prostem času pa so bili organizirani številni krožki, tekmovanja in organizacije. Modernizirali so klasične učilnice, uvedli kemijski laboratorij, novo učilnico in laboratorij za biologijo, laboratorij za fiziko, učilnico za tuje jezike, dve delavnici ter več kabinetov za strokovne predmete.

Šola je z odločbo republiškega sekretariata za prosveto in kulturo z dnem 22. 10. 1967 dobila status splošnoizobraževalne šole, kjer so enakomerno zastopani družbeno – jezikovni in prirodoslovno - matematični predmeti. Celjska gimnazija je postala tudi formalno pripravljalnica kadrov za visokošolski študij. Gimnazija je bila med zelo velikimi srednjimi šolami v Sloveniji.

S šolskim letom 1970/71 se je začelo obdobje, ko so bila dekleta na šoli zastopana nekje med 58 in 60 odstotki. Število dijakov pa je v tem času vztrajno naraščalo in je bilo v šolsko leto 1973/74 prvič po drugi svetovni vojni preseglo 900 dijakov. Število dijakov in odstotek deklet na šoli se ni občutno spremenil do šolskega leta 1979/80.

Leta 1976 je bil osnovan Svet staršev. Imel je svoj delovni program. Jeseni istega leta pa so začeli tudi z ocenjevalnimi oddelčnimi konferencami. Nove oblike dela so demokratizirale odnose na šoli. Gimnazijske ocenjevalne oddelčne konference so postale vzor številnim šolam v Celju in drugje po Sloveniji.

Leta 1976 je bil izdelan v SRS prvi osnutek reforme srednjih šol. Nastalo je več predlogov o spremembah. Programska zasnova bi bila razširjena. Poleg skupnega splošnoizobraževalnega bi bili vključeni še skupni specialni programi, ki bi pripravljali učence neposredno za delo ali pa za nadaljnje izobraževanje.

7.1.1.4.1 Predmetnik v tem obdobju

Pogledali smo tudi predmetnik, ki nas je navedel k razmišljanju, da so se dekleta vpisovala zaradi jezikovnih smeri.

Po drugi svetovni vojni je bilo v predmetniku veliko sprememb.

Prvi dve leti je bil verouk še obvezen predmet, nato je postal neobvezen in končno prepuščen samo Cerkvi.

Srbohrvaščino so poučevali samostojno v nižjih razredih, v višjih pa se je vsa jugoslovanska književnost obravnavala po sestavu slovenščine.

Ruščino so najprej učili v vseh razredih. Leta 1952/53 je bila omejena samo na višje razrede kot drugi tuj jezik. Kot prvi tuji jezik sta bili v vseh razredih angleščina ali nemščina.

Leta 1953/54 nemščine ni bilo več med tujimi jeziki. Leta 1955/56 so uvedli še drugi tuj jezik in sicer nemščino ali francoščino.

Slika 8: Mešani pevski zbor, v katerem prevladujejo dekleta (8, str. 29)

Leta 1958/59 je bil drugi tuji jezik samo francoščina. Leta 1962/63 se je vrnila možnost nemščini kot drugemu tujemu jeziku.

Latinščina je bila od leta 1953/54 obvezen predmet v vseh višjih razredih, potem pa samo v enem razredu. Leta 1956/57 in 1957/58 je nastopila kot neobvezen predmet, leta 1962/63 je niso več poučevali. Naslednje so začeli z latinskim krožkom.

Kot poseben predmet je bila državna in družbena ureditev FLRJ; po letu 1955/56 je bil ta predmet v sestavi zgodovine, po letu 1965/66 pa se je pojavil poseben predmet uvod v sociologijo s temelji družbenopolitične ureditve v zadnjih dveh razredih.

Nekdanji predmet filozofska propedeutika (uvod v filozofijo: psihologija in logika) je postal predmet temelji filozofije in psihologije.

Od leta 1952/53 je bil predmet družbena in moralna vzgoja z eno uro na teden, leta 1955/56 je pouk o morali (prvi štirje razredi), leta 1958/59 pa tega predmeta ni bilo več.

Petje je bilo od šolskega leta 1955/56 obvezen učni predmet, tega leta pa je stopil na njegovo mesto pouk o osnovnih pojmi glasbe. Risanje so najprej poučevali v šestih razredih, od leta 1955/56 pa v štirih razredih.

Po omejitvi gimnazije na višje štiri razrede (1958. leta) so se pojavile določene spremembe v predmetniku.

Od leta 1962/63 je bil v prvem letniku predmet umetnostna vzgoja.

Leta 1963/64 sta bila dva predmeta: osnovne umetnostne vzgoje in osnovne glasbene vzgoje, ki sta bila leta 1969/70 strnjena v skupni naslov osnove umetnostne vzgoje.

Leta 1963/64 so kot poseben predmet uvedli tehnično vzgojo z delom v proizvodnji v prva dva razreda, leta 1964/65 pa so dodali še praktično poglobljanje v obravnavano osnovo.

Leta 1974/75 je postal redni predmet nauk o osnovah samoupravljanja.

Do leta 1981, ko je bilo uvedeno usmerjeno izobraževanje, ni bilo večjih sprememb predmetnika.

7.1.1.5 Obdobje od šolskega leta 1981/82 do 1988/89

Slika 9: Področne prvakinje v odbojki (11, str. 29)

V šolskem letu 1981/82, ki je še zadnje leto z gimnazijskim programom, je bilo na šolo vpisanih 790 vseh dijakov skupaj, od tega je 64,3 odstotke dijakinj. Že naslednjega leta, 1982/83, je število vseh dijakov na šoli močno upadlo zaradi ukinitve gimnazijskega programa. V tem letu je bilo na šolo vpisanih 399 dijakov. Razmerje dijakinj proti dijakom se v šolskem letu 1982/83 ni spremenilo, je pa v šolskem letu 1983/84 opazen občuten porast odstotka deklet, oziroma hud padec števila dijakov, saj je v enem letu število dijakov padlo za 110 dijakov, število dijakinj pa le 24. Iz tega sledi da je bilo na šolo vpisanih 265 dijakov, od tega 83 odstotkov dijakinj. V naslednjih letih se število dijakov ni veliko spreminjalo, ves čas med 50 in 60 dijakov, število dijakinj pa se je povzpelo na 481 v šolskem letu 1984/85, to je 90,4 odstotke, 528 dijakinj v letu 1985/86, kar je 90,4 odstotke. V šolskem letu 1986/87 pa so dijakinje dosegle rekorden odstotek, 91,5 dijakinj. V tem letu je bilo vpisanih dijakinj 571, vseh skupaj pa je bilo dijakov na šoli 624. v naslednjih dveh letih, je začelo število dijakov počasi naraščati, tako da so dijakinje dosegale 90,2 odstotka, 632 dijakinj. Vseh skupaj pa je bilo natanko 700.

V letu 1981 se je v Sloveniji začelo usmerjeno izobraževanje. Vpis v šolsko leto 1981/82 je bil po novem. To je bil vpis v vzgojno – izobraževalne programe in ne v šole. Potrebni je bilo sprememb: spremembe predmetnikov in učnih načrtov za posamezne vzgojno – izobraževalne programe, spremembe učbenikov in drugih pripomočkov, da bi bil pouk čimbolj kvaliteten, potrebno je bilo usposabljanje učiteljev za delo po novem in oblikovanje novega odnosa v šolah.

24. decembra 1981 je Občinska skupščina na podlagi 136. člena Zakona o usmerjenem izobraževanju izrekla soglasje za prestavitev naravoslovno – matematične smeri iz gimnazije na Tehniško šolo Celje. Istočasno pa je bil izdan sklep o prestavitvi upravno – administrativne usmeritve iz Ekonomskega šolskega centra Celje na Gimnazijo Celje, bodočo Srednjo družboslovno šolo.

Te spremembe so imele veliko posledic. Zmanjšanje obsega in števila ur je najbolj prizadelo dotodanje naravoslovno – matematično področje. Število paralelk je padlo z osem na pet, število oddelkov iz 32 na 20. S tem pa se je zmanjšal tudi učiteljski kolektiv za 9 učiteljev in enega laboranta.

Z usmerjenim izobraževanjem je gimnazija Celje izgubila svoj naziv. Postala je Srednja družboslovna šola Celje. V šolskem letu 1984/85 je bil v Srednji družboslovni šoli odprt splošno – kulturniški oddelek. Predmetnik in učni načrt v družboslovno – jezikovnem in splošno – kulturniškem vzgojno-izobraževalnem programu sta bila podobna.

Z ukinitvijo gimnazij leta 1981 oziroma z iztekom zadnjih gimnazijskih oddelkov smo dobili v Sloveniji dva programa: družboslovno – jezikovnega in naravoslovno – matematičnega. Ta programa pa zaradi svoje specifikacije nista mogla nadomestiti starih gimnazijskih vsebin. Tako je bilo v družboslovno – jezikovnem programu veliko število dijakov, ki pa so imeli malo število ur. Zaradi tega so bili zapostavljeni temeljni predmeti. Takšen program ni dal zaželenih učinkov. Zato so se začele pojavljati pobude o spremembi. V družboslovju so že leta 1985 v okviru ekspertnih komisij pričeli pripravljati predloge za vsebinske spremembe programa.

7.1.1.5.1 Prva faza prenove

1986. leta jim je v prvi fazi prenove uspelo zmanjšati število predmetov, povečati število ur naravoslovnim predmetom in dodati temeljnim predmetom. S tem šolskim letom so spremenili tudi prvi razred splošno-kulturnega programa v družboslovnega in tako so bili na šoli štiri družboslovni oddelki. To je za kakovost šole pomenilo stopnico naprej.

Vendar s tem prvim premikom v družboslovju niso bili popolnoma zadovoljni.

Ugotavljali so, da manjka program za bolj nadarjene učence ter program, ki naj bi izobraževal za zahtevnejša dela, študij na univerzi. Že trideset let pa je izjemno pomanjkanje klasično-humanističnih znanj.

Tako je bila v drugi fazi prenove odprta klasično-humanistična smer in dopolnjena družboslovno-jezikovna smer v družboslovno-kulturno.

Sredi novembra 1987 je Strokovni svet Posebne izobraževalne skupnosti za družboslovno usmeritev dal v strokovno razpravo osnutek sprememb in dopolnitev srednjega programa Družboslovna-jezikovna dejavnost. S predvidenimi spremembami se je uvedla v program

Slika 10: Zmagovalke na republiških tekmovanjih iz angleškega, francoskega, nemškega in slovenskega jezika (11, str. 30)

posebna klasično-humanistična smer, ki pomeni hkrati doslednejše uresničevanje usmeritev, sprejetih na 6. seji CK ZKS, dne 23. januarja 1987.

Ta novi program je po splošnem prepričanju najboljša podlaga za vse visokošolsko nadaljnje izobraževanje. Celotni predmetnik je močno podoben stari gimnaziji, saj je naravoslovnih vsebin 27,5 odstotkov (v stari gimnaziji 29,2 odstotkov), družboslovnih 35,7 odstotkov (prej 27,5 odstotkov) in jezikovnih vsebin 32,2 odstotka (prej 29,1 odstotek). Glavne značilnosti klasično-humanističnega programa so:

- razmerje med predmetnimi skupinami je podobno kot v družboslovno-jezikovni usmeritvi;
- dodatni predmet je latinščina s književnostjo, ki se ne označuje kot tuji jezik, temveč kot splošnoizobraževalni predmet;
- pri predmetih zgodovine je več poudarka na klasiki in antični zgodovini.

V šolskem letu 1988/89 so odprli oddelke klasično-humanistične smeri v Mariboru, Celju, Ljubljani, Škofji Loki in Kopru. To so prve eksperimentalne skupine, ki bodo v smer prerasle ob koncu srednjeročnega obdobja. V Celju so odprli dva oddelka klasično-humanistične smeti. Vpisalo se je 52 učencev. Ukinili so tudi predmet OTP, osnove tehnike in proizvodnje, ter ga nadomestili z dvema urama matematike in eno uro fizike.

7.1.1.6 Zadnje obdobje gimnazije, od šolskega leta 1989/90 do 2004/05

S ponovno uveljavitvijo gimnazije, se je začelo število hitro vzpenjati, medtem ko dekleta niso dosegala toliko višjih vpisov. Posledično se zmanjša odstotek deklet na gimnaziji. V šolskem letu 1989/90 je na šoli 523 dijakov, od tega je 450 deklet, 86 odstotkov. Za nizko število dijakov je verjetno krivo nestabilno obdobje gimnazije, saj so v tem času eksperimentalno uvajali mnoge različne splošnoizobraževalne smeri. Že v naslednjem letu 1990/91, je na šoli že 795, med njimi je 83,9 odstotkov deklet. Vse do šolskega leta 2000/01 je število dijakov na šoli naraščalo predvsem v prid dijakom, vpis deklet je celo rahlo upadel, zato se odstotek deklet na gimnaziji v obdobju od 1990/91 do 2000/01 postopoma padlo s 83,9 odstotkov na 63,5 odstotkov. Takšna vrednost se je obdržala še naslednja tri leta. Število vseh dijakov je naraščalo, vendar v razmerju, zato je imela gimnazija v šolskem letu 2003/04 1029 dijakov, od tega 656 deklet, 63,7 odstotkov. V letošnjem letu pa je na šoli 1067 dijakov, od tega 64,5 odstotkov deklet, kar lahko napoveduje ponovno rast deklishe populacije na I. gimnaziji Celje.

V šolskem letu 1989/90 smo dobili nazaj staro ime in vsebinsko prenovljeno gimnazijo. Pobude po sprejemu splošnih smeri v družboslovju in naravoslovju v šolskem letu 1988/89 so jasno nakazovale možnost povratka gimnaziji. Številnim vedno ostrejšim pobudam je sledil Strokovni svet RS za šolstvo, ki je januarja sprejel sklep, da se v šolskem letu 1990/91 uvede enovit splošnoizobraževalni program – gimnazija. Ta sklep nam je omogočil, da smo dokončno uresničili spremembe v našem statutu in s statutarnim sklepom vrnilo šoli ime Gimnazija Celje in novo gimnazijsko usmeritev.

Tako smo bili prva srednja šola v Sloveniji, ki je dobila nazaj svoj častitljivi naziv. To smo si ob 180-letni zgodovini šole zanesljivo zaslužili.

V drugem polletju šolskega leta 1989/90 pa smo pričeli še z akcijo za pridobitev eksperimentalnega športnega oddelka. Pri tem oddelku gre za takšno organizacijo dela, ki bo omogočala uspeh v športu in pri pouku.

16. 2. 1990 je bil izdan sodni sklep o registraciji šole po novem in s tem je šola tudi uradno spet postala gimnazija, tako smo v šolskem letu 1990/91 v prvem letniku začeli z

gimnazijskim programom. Namesto prejšnjih štirih ocenjevalnih obdobji smo uvedli trimesre in dogovorno ocenjevanje. Ponovno so bili uvedeni zaključni izpiti v vseh zaključnih oddelkih, saj gre za obvezno sestavino moderne šole.

Pouk se je kljub težkim finančnim razmeram moderniziral, uredila se je računalniška učilnica, videotehnika pa je začela prodirati v vse učilnice.

V šolskem letu 1994/95 je bila ponovno uvedena matura in novo staro ime šole, I. gimnazija v Celju. Vendar ravnatelj v poročilih navaja, da je od imena pomembnejše kakovostno delo. Le to se izpred let nadaljuje kot tudi stil, ki je povezan s tradicijo.

V šolskem letu 1996/97 se začinja kurikularna prenova predmetnika, kar pomeni, da imajo dijaki in profesorji časovno daljši in bolj naporen deloven teden.

Slika 11: Atletinje so osvojile 3. mesto na državnem prvenstvu (13, str. 48)

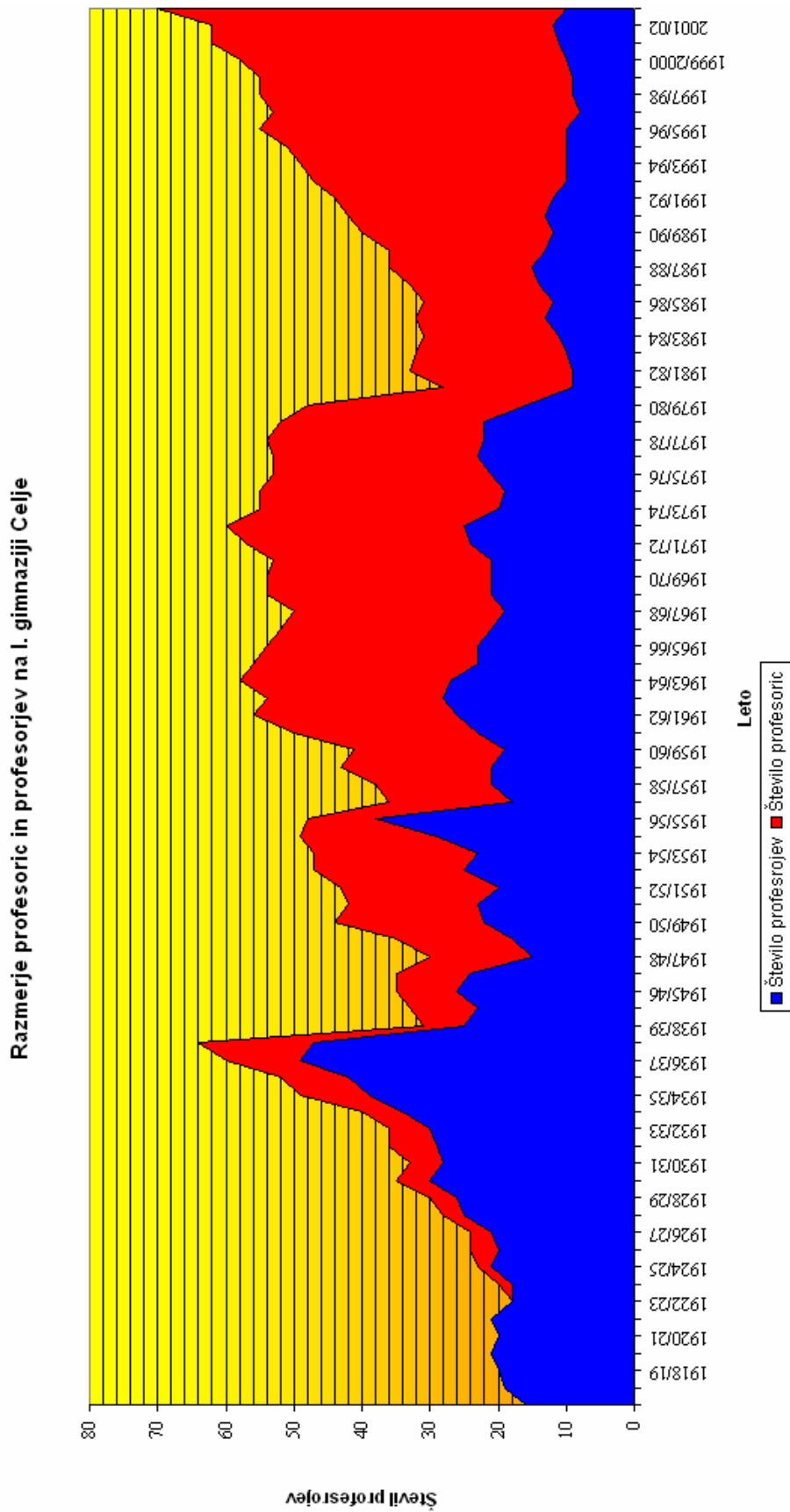

Slika 12: Pevski zbor je na Mednarodnem mladinskem pevskem festivalu osvojil srebrno priznanj (13, str. 26)

Šolsko leto 1999/2000 ima vpisanih devet prvih oddelkov: sedem splošnih oddelkov, en splošni športni oddelek in en glasbeni oddelek. Glasbeni oddelek je organiziran skupaj z Glasbeno šolo Celje. Gimnazija je postala še bolj prava gimnazija, ko je v šolskem letu 2001/02 ponovno uvedla latinski jezik. Dijaki dosegajo lepe uspehe na kulturnem, športnem, tekmovalnem področju.

V šolskem letu 2003/04 je zaključila šolanje deseta generacija, ki je bila deležna sodobne, eksterne in zelo zahtevne mature. Preseglo se je število 2100 maturantov; med njimi je bilo več kot 100 zlatih, 10 pa takih, ki so dosegli maksimalno število točk, 34. zaključila je prva generacija, ki je bila rojena v Jugoslaviji, šolana v Sloveniji in maturirala v Evropski zvezi.

7.1.2 Analiza grafa – profesorice

Graf 2: Razmerje profesorjev in profesorice na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.

Tabela 2: Statistični podatki o številu profesorice na Celjski gimnaziji v 20. stoletju.

Leto:	Število profesorice	Število vseh prof. skupaj	Odstotek profesorice	Leto:	Število profesorice	Število vseh prof. skupaj	Odstotek profesorice
1918/19	0	16	0	1964/65	26	54	48,14815
1919/20	0	19	0	1965/66	31	58	53,44828
1920/21	0	20	0	1966/67	33	56	58,92857
1921/22	0	21	0	1967/68	31	54	57,40741
1922/23	0	20	0	1968/69	31	52	59,61538
1923/24	0	21	0	1969/70	31	50	62
1924/25	0	18	0	1970/71	33	54	61,11111
1925/26	2	20	10	1971/72	33	54	61,11111
1926/27	2	23	8,695652	1972/73	32	53	60,37736
1927/28	4	24	16,66667	1973/74	33	57	57,89474
1928/29	3	24	12,5	1974/75	35	60	58,33333
1929/30	3	28	10,71429	1975/76	35	55	63,63636
1930/31	4	30	13,33333	1976/77	36	55	65,45455
1931/32	5	35	14,28571	1977/78	32	53	60,37736
1932/33	5	33	15,15152	1978/79	30	53	56,60377
1933/34	7	36	19,44444	1979/80	32	54	59,25926
1934/35	6	36	16,66667	1980/81	30	52	57,69231
1935/36	6	40	15	1981/82	32	48	66,66667
1936/37	10	49	20,40816	1982/83	19	28	67,85714
1937/38	10	52	19,23077	1983/84	24	33	72,72727
1938/39	11	60	18,33333	1984/85	22	32	68,75
1939/40	17	64	26,5625	1985/86	20	31	64,51613
1945/46	6	31	19,35484	1986/87	19	32	59,375
1946/47	10	33	30,30303	1987/88	19	31	61,29032
1947/48	9	35	25,71429	1988/89	19	33	57,57576
1948/49	11	35	31,42857	1989/90	20	36	58,33333
1949/50	15	30	50	1990/91	23	32	63,88889
1950/51	17	35	48,57143	1991/92	28	40	70
1951/52	22	44	50	1992/93	29	42	69,04762
1952/53	19	42	45,2381	1993/94	32	44	72,72727
1953/54	23	43	53,48837	1994/95	37	47	78,7234
1954/55	22	47	46,80851	1995/96	39	49	79,59184
1955/56	24	47	51,06383	1996/97	41	51	80,39216
1956/57	20	49	40,81633	1997/98	45	55	81,81818
1957/58	10	48	20,83333	1998/99	45	53	84,90566
1958/59	18	36	50	1999/2000	46	55	83,63636
1959/60	17	38	44,73684	2000/01	46	55	83,63636
1960/61	22	43	51,16279	2001/02	48	58	82,75862
1961/62	22	41	53,65854	2002/03	51	62	82,25806
1962/63	27	50	54	2003/04	50	62	80,64516
1963/64	30	56	53,57143	2004/05	60	70	85,7142

(5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13), (14), (15)

7.1.2.1 Obdobje med obema vojnama, od šolskega leta 1918/19 do 1939/40.

Prve profesorice začno na šoli poučevati približno 10 let po uveljavitvi hospitiranja. Prve ženske, ki so poučevale, so bile v Letnih poročilih vpisane kot pomočnice profesorjev. Pomagale so predvsem pri pouku ročnih del in telovadbe. Kasneje so ta dva predmeta prevzele samostojno in jih začele poučevati kot profesorice. V šolskem letu 1925/26, sta bili na šoli dve profesorici – pomočnici, kar je bilo takrat 10 odstotkov. Vzrok za zaposlitev prvih dveh profesoric – pomočnic je bila Pribičevičeva šolska reforma, ki je sredi šolskega leta 1923/24, ki je vse srednje šole na Slovenskem izenačila z realnimi gimnazijami v Srbiji. Število profesoric je vse do druge svetovne vojne počasi, a vztrajno naraščalo, prav tako pa tudi število profesorjev, zato profesorice v tem obdobju dosegajo od 15 do 20 odstotkov. Največji odstotek profesoric je bil v tem obdobju tik pred vojno, v šolskem letu 1939/40, ko je na šoli poučevalo 26,5 odstotkov ali 17 profesoric. Podatkov za čas med drugo svetovno vojno ni bilo mogoče dobiti, zato smo to obdobje. Prav tako smo izpustili tudi obdobje pred in med prvo svetovno vojno, saj smo ugotovili, da takrat na Celjski gimnaziji ni učila nobena ženska.

7.1.2.2 Obdobje po drugi svetovni vojni, od šolskega leta 1945/46 do 1980/81.

V naslednjem obdobju se je s profesoricami zgodilo zelo podobno kot z dijakinjami. Število profesoric se je po drugi svetovni vojni, v šolskem letu 1945/46 pričakovano znižalo. Naslednje leto je število profesoric naraslo na 10, število profesorjev pa je padlo na 23, zato so bile profesorice na Celjski gimnaziji v tem letu zastopane s kar 30,3 odstotki.

Slika 13: Proforski zbor I. gimnazije v Celju v šolskem letu 1951/52 (5, str. 28)

Od tu dalje so bile razmere zelo neenakomerne, saj so v šolskem letu 1947/48 profesorice zavzemale 25,7 odstotkov, že leto kasneje, 1948/49 jih je bilo 31,4 odstotke. Najbolj občuten

porast števila profesorice v šolskem letu 1949/50 pa s padcem števila profesorjev pripelje do izenačitve števila profesorjev in profesorice, saj je bilo obojih 15, torej 50 odstotkov.

Med šolskim letom 1950/51 in 1955/56 je število profesorice iz že znanih razlogov nihalo med 45 in 53 odstotki.

Šolski leti 1956/57 in 1957/58 povzročita padec odstotkov profesorice najprej na 40,8 odstotkov in nato na 20,8 odstotkov.

V šolskem letu 1958/59, ko se je gimnazija reformirala in je višje gimnazijski oddelke postal samostojna gimnazija, je na šoli poučevalo 18 profesorjev in prav toliko profesorice, kar že drugič pripelje do izenačitve obeh spolov v zbornici.

Medtem, ko se je gimnazija reformirala in je v obdobju od šolskega leta 1959/60 do 1965/66 število dijakinj pred reformo upadlo, nato pa je v novi gimnaziji naraščalo, se odstotek profesorice ni veliko spreminjal in je ostajal med 45 in 54 odstotki.

Slika 14: Profesorski zbor leta 1966, ko je število profesorice naraščalo (9, str. 5)

profesorice gibalo med 56 in 60 odstotki.

V času naraščanja odstotka dijakinj, v začetku obdobja od šolskega leta 1966/67 do 1980/81, je odstotek profesorice vztrajno naraščal in je v šolskem letu 1976/77 doseglo 65,5 odstotkov. Vendar se število profesorice ni spreminjalo za več kot eno več ali manj, za višanje odstotka profesorice je krivo zmanjševanje števila profesorjev, tako da je bilo v tem letu v zbornici 36 profesorice in le 19 profesorjev. Nadalje se je odstotek

7.1.2.3 Obdobje Srednje družboslovne šole Celje, od 1981/82 do 1988/89

V tem obdobju je bilo veliko sprememb. Število profesorice v zbornici se v tem času ni spremenilo, čeprav je bil odstotek iz leta v leto drugačen. Spreminjalo se je predvsem število profesorjev.

24. decembra 1981 je bila s I. gimnazije v Celju na Tehniško šolo Celje preusmerjena naravoslovna smer, istočasno pa so tudi predstavili upravno-administrativno usmeritev iz Ekonomskega šolskega centra Celje. Sledil je splošen osip dijakov in zmanjšanje števila oddelkov, kar je povzročilo krčenje zbornice. V šolskem letu 1982/83 je bilo na šoli 28 profesorjev, od tega 19 profesorice ali 67,9 odstotkov. Šola je izgubila svoj naziv in družboslovno-jezikovna učna smer je začela prevladovati, kar je povečalo vpis deklet, posledično je na šoli poučevalo čedalje več profesorice. Leta 1988 uvedejo poleg družboslovno-jezikovne smeri še klasično- humanistično.

7.1.2.4 Zadnje obdobje gimnazije, od šolskega leta 1989/90 do 2004/05

V zadnjem obdobju Celjske gimnazije se je začelo prenavljanje šolstva in s tem ponovna uveljavitev gimnazije. Vpis se je močno povečal, s tem pa so se povečale kadrovske potrebe, tako da je bilo v šolskem letu 1990/91 v zbornici 32 profesorjev, od tega 23 profesorice ali 63,9 odstotkov.

Slika 15: Proforski zbor leta 2003, na šoli je poučevalo približno 82 odstotkov profesoric (14, str. 8)

V šolskem letu 1994/95 je bila ponovno uvedena matura in ponovno staro ime šole, I. gimnazija v Celju. Vendar ravnatelj Jože Zupančič v poročilih navaja, da je od imena pomembnejše kakovostno delo. Leto se izpred let nadaljuje kot tudi stil, ki je povezan s tradicijo.

Odstotek profesorice je vztrajno naraščal in v letu 1998/99 dosegel največjo vrednost 84,9 odstotkov, kar je 45 profesorice od skupno 53 profesorjev. Naprej se je odstotek rahlo spustil, tako da je bilo v šolskem letu 2003/04 je na šoli poučevalo 62 profesorjev, od tega 50 profesorice ali 80,6 odstotkov.

7.2 INTERVJU Z GOSPO PROF. BOŽENO OROŽEN

1. Ste se tudi vi šolali na I. gimnaziji v Celju? Da tudi jaz sem se šolala na današnji I. gimnaziji Celje. V prvi razred sem šla v šolsko leto 1940/41. Bila sem v A- oddelku, kjer smo bila sama dekleta. Poučevale so nas tri profesorice, učile so nas srbohrvaščino, nemščino in telovadbo. Šolsko leto se je predčasno zaključilo zaradi vojne, kasneje pa sem bila z družino izseljena v Srbijo, kjer sem nadaljevala gimnazijo. Po vojni smo se vrnil in v šolskem letu 1945/46 sem se vrnila na Celjsko gimnazijo, v šestem razred. Leta 1948 sem bila v osmem razredu, kjer so nas najbrž zaradi navajanja na naravno okolje pomešali s fanti. Manjšino deklet iz našega razreda so prestavili v B- razred, od tam pa nekaj fantov. Še vedno so v A- razredu prevladovala dekleta, v B pa fantje.

2. Zakaj so vas pomešali ravno v osmem razredu? Mislim, da so nas pomešali, zaradi nasveta z Zavoda za šolstvo. Ob enem pa je to dosti bolj naravno.

3. Ste hodili v osem ali štiriletno gimnazijo? Ko sem jaz hodila na gimnazijo, je bila osemletna. Vendar sem jaz zaradi vojne na Celjski gimnaziji opravila le predčasno zaključeni prvi razred in nato po vojni nadaljevala s šestim in v osmem zaključila z maturo. Prehod med štiri in osemrazredno gimnazijo je bil v šolskem letu 1959/60.

Slika 16: Prof. Božena Orožen s kolegi; LEVO: mag. Jožica Dolenšek, Flora Šunko, Božena Orožen. LEVO ZADAJ: Eta Blaznik, Janez Erklavec, Ivica Žerovnek, Ivica Grobelnik, Zvezdana Knez Šterbenc, Nika Šilc (16)

4. Ali so profesorji delali razlike med fanti in dekleti? Ne, profesorji niso delali nikakršnih razlik med fanti in dekleti. Tudi kasneje, ko sem tudi sama začela poučevati na Celjski gimnaziji nismo delali razlik.

5. Je vas učila kakšna profesorica? Da, učile so me tri profesorice. Poučevale so me srbohrvaščino, nemščino in seveda telovadbo. Sklepam, da so ženske izbirale predvsem študij jezikov in manj naravoslovne smeri. Kljub temu je bila v času mojega šolanja na gimnaziji ena profesorica, ki je poučevala anorgansko kemijo.

6. Ko ste začeli sami učiti, kakšno je bilo razmerje deklet in fantov, kako se je to skozi čas vašega poučevanja spreminjalo? Ko sem začela poučevati, je bilo na šoli približno polovica deklet. Skozi čas mojega poučevanja se odstotek deklet ni veliko spremenil. Vsi razredi, ki sem jih poučevala, so bili mešani.

7. Koliko približno je bilo ob pričetku vašega poučevanja žensk v zbornici? Težko bi rekla koliko, vem pa, da jih sprva ni bilo veliko, večinoma so učile jezike, redke tudi naravoslovne predmete. Se je pa število profesoric počasi dvigalo.

8. Kakšne ocene so imela dekleta glede na fante? Kakšne so bile ocene deklet proti fantom ne morem reči, vem pa da ni bilo občutnih razlik.

9. **Kakšna je bila disciplina v razredu?** Danes so dekleta po večini mnogo glasnejša od fantov, je bilo tudi takrat podobno. Z disciplino ni bilo na gimnaziji nikoli težav, ko sem bila tudi sama učenka, je bil razred zelo miren, saj so bili tudi profesorji zelo strogi. Lahko si bil vprašan, pa čeprav si že bil prejšnjo uro. Profesorji so znali ustvariti red in disciplino. Med mojim poučevanjem ni bilo nič drugače.
10. **So bila na šoli kakšna posebna pravila glede oblačenja?** Med mojim poučevanjem na šoli ni bilo posebnih pravil oblačenja, saj je bilo to povojno obdobje in je primanjkovalo vsega, tako da ni prihajalo do razlik. Kasneje se je sicer pojavilo priporočilo, ki je dekletom priporočalo nošnjo halje, vendar ni bilo obvezno.
11. **Ali so bila dekleta v ločenih razredih, kdaj so se začeli razredi mešati?** Ko sem hodila v šolo sama, so razredi bili ločeni, čeprav so nas v zadnjem, osmem razredu zmešali. Ko pa sem začela poučevati, pa so bili ločeni razredi redkost. Jaz nisem učila nobenega ločenega razreda. Torej so bili razredi mešani od druge svetovne vojne dalje.
12. **V katere razrede ste se odpravili z večjim veseljem?** V razred sem se odpravila z velikim veseljem, ne glede na to, kateri je. Nisem imela najljubšega razreda.
13. **Ste bili kateremu razredu razredničarka?** Razredničarka sem bila samim mešanim razredom. V njih so fantje in dekleta odlično sodelovali in ni prihajalo do nesoglasij.
14. **Kaj ste poučevali?** Jaz sem učila slovenščino in ruščino. Poučevala sem na vseh stopnjah gimnazije, od prvega do osmega razreda.
15. **Kdaj so bile občutne spremembe, glede izobrazbe žensk?** Občutne spremembe v izobrazbi žensk je bilo občutiti po letu 1950.
- (16)

7.3 INTERVJU Z GOSPODOM MILANOM ZDOLŠKOM

1. **Kdaj ste hodili v šolo?** V šolo sem hodil od leta 1945 do 1950, ko sem opravil maturo. Hodil sem le zadnjih pet let, saj smo prej pod prisilo živeli v Srbiji, kjer sem naredil tri leta meščanske šole. To so bili razburkani in težki časi.
2. **Koliko razredna je bila šola in kje se je nahajala?** Šola je bila osem razredna, jaz sem obiskoval le zadnjih pet razredov, tako da nisem nikoli doživel občutka, kako je biti v prvem letniku na I. gimnaziji v Celju. Ko sem jaz hodil v šolo, se je nahajala na isti lokaciji, kot se nahaja danes, na Kajuhovi ulici 2.
3. **Kdo je bil takrat vaš ravnatelj?** Moj ravnatelj je bil Pavle Blaznik, prijazen, a odločen in dokaj strog gospod. Jaz sem ga zelo spoštoval. Spomnim se, ko sem nekoč nekaj ušpičil, zato me je po pouku poklical v svojo pisarno. Mislil sem, da me bo doletela kazen, zato me je bilo pošteno strah. Ko sem prišel v njegovo pisarno, mi je prijazno dejal: »Jaz vas razumem, kdo drug pa vas ne bi«.
4. **V katerem oddelku ste bili?** Bil sem v B- oddelku. Prva tri leta smo v razredu bili sami fantje, nato pa je v naš razred prišlo še šest deklet, tako da nas je bilo potem šestindvajset.
5. **Kako je bilo s številom deklet v drugih razredih?** Fantje in dekleta po razredih nismo bili enakomerno razporejeni. V A- razredu so bila sama dekleta. Pri nas jih je bilo šest, medtem ko v C- razredu ni bilo nobene. V povprečju so dekleta v tistem času v naši šoli predstavljala 1/3 vseh dijakov. Približno takšen delež so predstavljala tudi v našem letniku.
6. **V čem mislite, da je bil vzrok, da deklet niso bolj enakomerno razporedili po razredih?** Mislim, da je bil vzrok za takšno razporeditev predvsem v tem, od kot je kdo prihajal, saj so ponavadi dijake iz istih krajev razporejali po istih razredih. Lahko pa, da so nas tako razporedili tudi zato, da med fanti in dekleti ne bi prihajalo do kakšnih nesoglasij.
7. **Kakšen je bil odnos med dekleti in fanti v vašem razredu, glede na to, da so bila dekleta v manjšini?** Odnos med nami v razredu je bil zelo prijateljski, tako da se o sporih med nami sploh ne moremo pogovarjati. Vedno smo si bili pripravljeni stati drug drugemu ob strani in skupaj reševati težave. Kljub temu, da so bila dekleta res v manjšini, so se zelo dobro vključila v našo družbo, saj smo vedno delovali kot eno. Res pa je tudi to, da smo fantje zaradi večine velikokrat preglasovali dekleta.
8. **So vas poučevale tudi profesorice?** Seveda so nas poučevale tudi profesorice, čeprav se njihovega števila ne spomnim, jih je bilo kar nekaj. Tudi naša razredničarka je bila profesorica.
9. **So bile profesorice omejene glede tega, katere predmete so lahko poučevale?** Mislim, da teh omejitev niso imele, saj so poučevale vse vrste predmetov. Spomnim se tudi profesorice, po porodu Rusinje, ki nas je učila najbrž ruščino in niti slovensko ni dobro znala. Če pa bi se vprašali, kdo je bil strožji, profesorji ali profesorice, bi ugotovili, da so bili oboji približno enako strogi.

Slika 17: Prof. biologije Jože Rotar (13, str. 18)

10. Kakšen se vam je zdel odnos profesorjev do vas dijakov?

Profesorji so bili do nas zelo spoštljivi, saj smo bili priden in zgleden razred. Odlikovala jih je tudi velika uvidevnost do nas. Leta 1949 so me takratni policisti za dva meseca zaprli v »Stari pisker«, ker sem jim nasprotoval, da bi zaradi študija teologije in želje po krščanski službi odpeljali mojega starejšega brata. Po moji vrnitvi v šolo, so vsi profesorji razumeli mojo stisko in so si prizadevali, da bi se čim prej vključil nazaj v šolski program. Posebej se spominjam profesorja biologije Jožeta Rotarja.

(17)

8. ZAKLJUČEK

V nalogi smo ugotovili, da se je prvo dekle na I. gimnazijo v Celju vpisalo že v letu 1877 in je izdelalo dva razreda takrat imenovane Celjske gimnazije. S tem lahko zavržemo našo hipotezo, da se je prva ženska na gimnazijo vpisala po prvi svetovni vojni. Druga dijakinja se je vpisala v šolsko leto 1901/02. Vpisala se je kot privatistka, pouku je lahko samo prisostvovala, na koncu leta pa je morala opraviti izpite. Izdelala je nižjo gimnazijo.

V šolskem letu 1911/12 je bila v višje gimnazijsko šolanje vključena nova oblika šolanja, hospitiranje. V tem obdobju se je vpisalo 11 deklet. Med temi enajstimi dekleti je bila na šolo vpisana tudi Roševa sošolka, ki jo Fran Roš opisuje v svoji črtici Naša sošolka.

1914. leta se je vpis zaradi vojne na splošno zelo zmanjšal in s tem tudi število deklet.

S koncem vojne je vpis narasel na dvajset deklet. Vzrok za naraščanje števila deklet in dijakov na splošno je Pribičevičeva šolska reforma, ki je sredi šolskega leta 1923/24 vse srednje šole pri nas izenačila z realnimi gimnazijami v Srbiji. Deklice hospitantke so postale redne učenke. Ukinili so šolnino. Šolskega leta 1924/25 je vpisanih že 40 dijakinj. Do leta 1939/40 naraste do številke 420. Šolsko leto 1940/41 se je zaradi začetka druge svetovne vojne predčasno zaključilo, zato za to leto nimamo podatkov. Med vojno je število dijakov upadlo, vendar so zaradi mobilizacije fantov v vojsko dekleta začela prevladovati, v tem času so dosegle najvišji odstotek do sedaj.

V šolskem letu 1958/59 je bila ukinjena II. realna gimnazija in reformirana na štiriletno. Takrat je odstotek deklet padel, saj je bila večina deklet vpisanih na nižji gimnaziji. Od tu dalje je odstotek deklet naraščal vse do šolskega leta 1969/70. 1967 leta je šola postala splošnoizobraževalna ustanova, kjer so enakomerno zastopani družbeno-jezikovni in prirodoslovno-matematični predmeti. S tem je Celjska gimnazija postala tudi formalno pripravljalnica kadrov za visokošolski študij. To je povzročilo padec predvsem fantovske populacije na število 42. Leta 1976 je bil izdelan v SRS prvi osnutek reforme srednjih šol. 1980 je bil sprejet Zakon o usmerjenem izobraževanju in so bile 6. januarja tega leta izdelane in sprejete osnovne značilnosti družboslovno-jezikovne usmeritve.

V šolskem letu 1980/81 se je šola preimenovala v Srednjo družboslovno šolo, kjer je bila poudarjena družboslovno-jezikovna smer, na katero so se največ vpisovala dekleta. V šolskem letu 1983/84 je število vseh vpisanih upadlo na 265 dijakov, najobčutnejše je upadlo število fantov, na 45. Zato je odstotek deklet narasel na 83 odstotkov. Višek je dosegel vpis deklet v šolskem letu 1986/87, ko je bil na šoli 571 ali 91,5 odstotkov.

Leta 1989/90 postane Srednja družboslovna šola eksperimentalno spet gimnazija. Število deklet v tem letu upade za 182. Počasi postajamo spet gimnazija.

Leta 1994/95 je matura vtisnila svoj pečat srednješolskemu izobraževanju. Gimnazija je z maturo postala edina splošnoizobraževalna šola, ki je omogočala vpis na univerzo. Zato je vpis fantov na gimnazije porasel na račun tehniških šol.

Vzporedno z uveljavitvijo hospitiranja in kasneje še zaradi Pribičevičeve reforme, začnejo na I. gimnaziji v Celju poučevati prve profesorice. Začele so kot pomočnice, vendar so kmalu prevzele določene predmete. Največ so poučevale športno vzgojo, ročna dela in jezike. Pred drugo svetovno vojno, v šolskem letu 1939/40 je bilo na šoli 17 ali 26,5 odstotkov profesorice. Po drugi svetovni vojni je bilo v šolskem letu 1949/50 v zbornici 15 profesorice ali 50 odstotkov. V času Srednje družboslovne šole Celje, se je delež profesorice vzpel na 67,6 odstotkov. Skozi čas je odstotek profesorice ves čas naraščal in je dosegel vrhunec v šolskem letu 1998/99 84,9 odstotkov.

V raziskovalni nalogi smo potrdili hipotezo, da je izobraževanje žensk potekalo v odvisnosti od političnih reform. Potrdilo se je tudi naše predvidevanje, da so se prve profesorice pojavile nekaj let po tem, ko so se na šolanje končale prve dijakinje. Da je na vpis vplivalo tudi

mišljenje, dokazuje povišan vpis deklet v času Srednje družboslovne šole, ko je bil v ospredju administrativni in jezikovni program.

9. POVZETEK

V nalogi je predstavljeno stanje izobraževanja žensk v zadnjih stotih letih na I. gimnaziji v Celju. Za zbiranje gradiva in podatkov, potrebnih za nalogo, smo uporabljali različne metode dela. V osnovi smo uporabili podatke, pridobljene s pridnim prebiranjem literature in virov. Da bi jih bolj nazorno prikazali, smo jih uredili v tabelo, s pomočjo katere smo izdelali graf, katerega smo v jedru analizirali. Pri izdelavi in oblikovanju grafa, kot tudi celotne naloge, nam je bil v veliko pomoč računalnik. Uporabili smo še vizualne vire in za potrditev rezultatov opravili dva intervjuja. S pomočjo zbranih podatkov smo prišli do naslednjih rezultatov in sklepov.

Prva dekleta so se na šolo vpisala le kot privatistke. Zastopanost deklet, kot tudi profesorice, na šoli ni naraščalo enakomerno, ampak je zaradi različnih reform in prelomnih dogodkov prihajalo do vzponov in padcev, tako števila kot tudi odstotka žensk, ki so se šolale in delale na I. gimnaziji v Celju. S temi ugotovitvami bi radi predstavili napredek, ki je bil potreben, da lahko dekleta danes obiskujejo šole, ki jih želijo in jih pri tem ne ovirajo nikakršni predsodki, da lahko izobrazbo dosega le moški, kot so to menili še pred slabim stoletjem.

10. ZAHVALA

Pri raziskovalnem delu smo potrebovali veliko podatkov, mnenj in izkušenj. Brez njih nam ne bi uspelo, zato bi se radi zahvalili celotnemu Arhivu Celje, še posebej gospe Ivanki Zajc Cizelj, ki nam je omogočila dostop do Izvestij, Letopisov in ređovalnic ter nam pomagala pri samem iskanju podatkov. Zahvalili bi se tudi Domožnanstvenemu in Splošnem oddelku Knjižnice v Celju, za njihovo potrpežljivost in čas, ki so ga porabili, ko so nam iskali primerno gradivo. Zahvalili bi se knjižničarkama na I. gimnaziji v Celju, gospe Bernardi Jelen, ki nam je omogočila neovirano delo v šolski knjižnici in pomagala pri navezavi stikov z Arhivom ter Domožnanstvenim oddelkom in gospe Petri Venek za pomoč pri oblikovanju besedila. Zahvala gre tudi obema intervjuvancema, gospe Boženi Orožen in gospodu Milanu Zdolšku za njun čas in potrpežljivost, ki sta jo izkazala pri obeh intervjujih. Na koncu pa bi se radi iz srca zahvalili naši mentorici gospe profesorici Alenki Prebičnik Sešel za njen trud, usmerjanje in pomoč pri samem delu.

11. PRILOGE

Priloga 1: Fran Roš, črtica Naša sošolka.

12. LITERATURA IN VIRI

12.1 RAZISKOVALNA NALOGA

1. Mateja Jazbec / Selena Rauter. 1989. Naša gimnazija ob 180 – letnici ustanovitve Gimnazije Celje.

12.2 ČLANKI

12.2.1 V časniku:

2. Fran Roš, Naša sošolka, Lepo mesto 1 (1967), str. 11.

12.2.2 V zborniku:

3. Marija Hernja Masten, Bogaboječa, možu pokorna, preudarna, pametna, izobražena, a nešolana ženska, *Izobraževanje in zaposlovanje žensk nekoč in danes*, ur. Tjaša Mrgole Jukič (Ptuj: Zgodovinski arhiv, 1998), str. 25 – 45.
4. Mojca Vojmer Gojkovič, Od dediščine do univerze, *Izobraževanje in zaposlovanje žensk nekoč in danes*, ur. Tjaša Mrgole Jukič (Ptuj: Zgodovinski arhiv, 1998), str. 13 – 24.

12.3 ARHIVSKI DOKUMENTI

5. Poročilo za šolsko leto 1951/52 – 1954/55. 1955. Celje, Ravnateljstvo I. gimnazije Celje.
6. Poročilo za šolsko leto 1955/56 – 1959/60. 1960. Celje, I. gimnazija v Celju.
7. Letno poročilo gimnazije v Celju 1960/61 – 1964/65. 1965. Celje, I. gimnazija v Celju.
8. Letno poročilo gimnazije v Celju 1965/66 – 1969/70. 1970. Celje, I. gimnazija v Celju.
9. Letno poročilo gimnazije v Celju 1970/71 – 1976/77. 1977. Celje, I. gimnazija v Celju.
10. Letno poročilo gimnazije v Celju 1977/78 – 1982. 1982. Celje, I. gimnazija v Celju.
11. Letno poročilo Srednje družboslovna šola Celje 1982/83 – 1987/88. 1988. Celje, Srednja družboslovna šola Celje.
12. Letno poročilo gimnazije Celje 1989/90 – 1993/94. 1994. Celje, I. gimnazija v Celju.
13. Letno poročilo I. gimnazije v Celju 1994/95 1998/99. 1999. Celje, I. gimnazija v Celju.
14. Letno poročilo I. gimnazije V Celju 1999/2000 – 2003/04. 2004. Celje, I. gimnazija v Celju.
15. Zgodovinski arhiv Celje, font Gimnazija Celje, fasc. 6 – 14, 33 – 42, 56 – 62, 66 – 67.

12.4 USTNI VIRI

16. Božena Orožen, Celje, 18. 3. 2005, intervju.
17. Ivanka Zajc-Cizelj, Celje, 10. 3. 2005, pogovor.
18. Milan Zdolšek, Dobje, 1. 3. 2005, intervju.

12.5 ELEKTRONSKI VIRI

19. <http://www.hkd.at/images/glasilo/200303/Marija%20Terezija.jpg>
20. <http://www.uvi.si/eng/slovenia/background-information/first-slovene-book/img/primoz-trubar.jpg>

»NAŠA SOŠOLKA

Profesor Henrik Klešnik, naš razrednik, jo je jesenskega jutra pospremil v naš četrti razred slovenske nižje gimnazije v dvonadstropni hiši med celjsko kasarno in Savinjo. Pripeljal jo je v tesno učilnico, ki se je z njene stene razgledovala še podoba starega avstrijskega cesarja z dvodelno brado. Osemindvajset mladih fantov nas je v napeti tišini prisluhnilo razrednikovemu glasu:

»Tu je naša dijakinja Milena Erhartičeva. Vpisana je sider kot privatistka, vendar ji je z odlokom ministrstva za uk in bogočastje na Dunaju odslej dovoljenje, da kot hospitantka prisostvuje pouku, kadar bo to želela.« Še naprej smo stali v ozkih klopeh in ob njih. Ob tistih, ki jih je vsak dan bolj preraščalo naših štirinajst in tudi nekaj več let. Naša nova tovarišica pa se je ustavila pred katedrom in je kakor v zadregi povescila glavo. Visoka, bledopoltna s temnimi očmi se je rahlo smejala. Gosti lasje so se ji spleтали v dve košati rjavi kiti, padajoči ji čez hrbet. Nekaj knjig in zvezkov si je tiščala na črni klotasti predpasnik, ki ji je zakrival prednji del bele bluže in sivega krila. »Vaš prostor bo v prvi klopi,« je odločil profesor. »Tam bo poleg vas sedel še Sivka!« Tonček Sivka, edini sin šentjurskega nadučitelja, je bil zelo spodoben fant in naš prvi odličnjak. Njegovemu varstvu je bila torej zdaj zaupana Milena Erhartičeva, hčerka sodnega svetnika, zglednega celjskega Slovenca. Mnogi smo jo že poznali, čeprav večidel le po videzu, po srečanjih, ki so v majhnem mestu neogibna, tako jih nikoli ne moremo nazvati slučajna. Kar je že prej med nami sodb o njej, so vse priznavale polnost njeni mladi, nežni lepoti. Sedli smo in odprli latinskega Cezarja, misli pa se nam niso nehale sukati okoli nepričakovanega dogodka, ki nam je prinesel tako pomembno spremembo. Naša šolska soba skorajda ni bila več podobna zatohli, puščobni učilnici. Naši pogledi, hiteči na oder in k tabli, so se odslej morali dotikati tudi nje, sedeče pred nami. Tisto skrivnostno deklitstvo, ki nas je pričelo vznemirjati izven šole, je bilo z nami zdaj tudi tu med stenami učilnice. Sošolcu Tončku smo radi priznavali izjemno pravico do nove soseščine z našo prvo in edino sošolko, čeprav smo mu jo na tihem zavidali. Toda v odmorih, ko bi se ji mogli približati tudi mi, ni smela ostajati v razredu, za tisti čas ji je bila določena soba fizikalnega kabineta. Saj je marsikomu izmed nas bilo mnogo do tega, da bi jo opozoril nase s kakšno posebno besedo. Sploh pa smo radi sanjali o tem, kako bi zableščali pred njo s kakšnim plemenitim ali celo junaškim dejanjem. Ne vsi seveda, bili so v razredu tudi plahi in še ne dosti razviti fantje, ki so ostajali v ozadju. Redke so postajale hrupne ali celo ostre besede med tovariši. Pričeli smo si prizadevati, da se pred sošolko z ničemer ne osramotimo. Zlasti še na odru, pred tablo, torej tik pred njenimi očmi smo se bali neuspeha in skrbneje smo pripravljali za šolo. Ob koncu prvega polletja so nas razglasili za najboljši razred na zavodu. Ponašal se je z nami razrednik in vesel je nas je bil sivobradi profesor Josip Kožuh, ki nas je poleg geografije učil tudi slovenščine. Rad je videl, da smo se prostovoljno učili pesmi na pamet. V zadnjih mesecih so se prostovoljci javljali že vsako uro. Vse daljše in težje pesmi so prihajale na vrsto: Ubežni kralj, Turki na Slevici, Hajdukova oporoka, Uvod h Krstu pri Savici, Leonora, Sonetni venec... Deklamatorji so nastopali na odru tik pred Mileno, ki je poslušala njihovo vzneseno podajanje. Naš prvi odličnjak Tonček Sivka tudi tu ni zaostajal. Uspel je z Župančičevo Dumo, ki smo mu nanjo vsi s profesorjem zaploskali in se nam je pridružila tudi sošolka. Toda Tončkovo zmagoslavje ni bilo dolgotrajno. Kmalu se je s pesmijo javil najstarejši med nami – Polde Jelšnik, bister kmečki fant, ki vse doslej še ni bil v ospredju. S težkim korakom je stopil na oder. Pravzaprav je bil videti smešen v svojih prekratkih ohlapnih hlačah in z močnimi poganjki brkov pod nosom. Toda iz pogledov mu je gorel žar resne prizadetosti, ki smo ga čutili vsi in nedvomno tudi Milena, ko se nam je priklonil in se le za hip, a vroč hip z očmi dotaknil še nje posebej. Polde je deklamiral. Vse hitreje so ga nosile tercine Prešernovega Uvoda h Krstu pri Savici in jezik se mu ni nobenkrat zapletel. Pesem mu je tekla in stari profesor mu je v priznanje prijazno pokimal, ko je Uvod

dospel do kraja. Toda ne! Niti oddahnil si ni širokoprsi Polde, ampak je takoj prešel h Krstu samemu... To pa je bilo presenečenje in še kakšno! Tu se je Polde Jelšnik lotil stvari, ki se ji dotlej še nihče med nami ni upal biti kos. Profesor Kožuh je strmel vanj iznad očal. Milenine oči se niso odmaknile od njega, ki je v vroče Prešernove besede o ljubezni polagal svoja lastna čustva. Vsem nam je zastajal dih. Polde pa je hitel dalje, kakor da ga nezadržno nosi valovje ubranih verzov samih. Zmagal je, zanj ni bilo ovire. V rahlem znoju mu je lesketalo čelo, ko je s še vedno svežim glasom dospel do zadnje stance. In v tem hipu se je ozrl nanjo, na Mileno, s pogledom, ki se je šele zdaj, po uspehu, mogel sproščen prepustiti njej, vredni vsega tega njegovega napora... Viharno kakor še nikomur smo Poldetu zaploskali vsi, profesor pa mu je celo stisnil roko: »Junak! Pripravili ste nam presenečenje, ki ga ne bom pozabil...« Milenina lica je prepredel smehljaj, ki še vso minuto ni ugasnil. Nedvomno je čutila, da je pobudnica te lepe igre in njen cilj nehote sama, in to je samo laskalo njenemu dekliškemu srcu. Čudovitih naporov je bil zmožen Polde. Ljubezen ga je navdajala s silami, ki so mu hitro priborile odliko. In še po nečem je zaslovel. Sošolci smo odkrili zvezek pesmi, ki jih je posvetil Mileni. Skrivaj v verzih ji je priznaval vroča čustva, o katerih ji sicer nikoli ni izpregovoril kakor tudi nihče drug izmed nas. Ob koncu leta sta Tonček in Polde prejela same odlične ocene in sta si tako delila prvenstvo v razredu. Milena je čestitala obema – tudi sama je pri izpitih dosegla odličen uspeh. Potem smo se razšli na velike počitnice. V septembru smo se spet zbrali, zdaj vpetem razredu nemške gimnazije. Toda naše sošolke Milene ni bilo več v njem. Vedeli smo že, da je hudo zbolela in je morda nikoli več ne bo med nas. Učilnica nam je odslej bila samo še učilnica, ki jo je nekoliko ogrevalo le še tovarišstvo med nami samimi. Nobnih pesmi se nismo več prostovoljno učili, imeli pa smo tudi novega profesorja za slovenščino Mateja Suhača. V novembru 1914, že med prvo svetovno vojno, je naša tovarišica Milena tiho izhiralala. Več njenih nekdanjih sošolcev jo je z rosnimi očmi pospremlilo na zadnji poti. Z njo je zgodaj, prezgodaj legel v grob tudi že prvi košček naše lepe mladosti...

Fran Roš«